

294.3
Q2742

ฎีกา นโม

สำหรับคัมภีร์พระธรรมกถึก

รวบรวมโดย อมร

~~หอสมุดแห่งชาติ กรมการศาสนา~~

โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ ๕๐๖

เข่งปมน้ำมันเซลล์ ถนนมหาไชย พระนคร

ราคาเล่มละ ๑๐ บาท

ฎีกา นโม

สำหรับคู่มือพระธรรมกถึก

รวบรวมโดย อมร

โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ ๕๐๖

เขื่องป๋มน้ำมันเซลล์ ถนนมหาไชย พระนคร

ราคาเล่มละ ๑๐ บาท

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ธรรมบรรณาการ ๕๐๖ ถนนมหาไชย พระนคร

อำนาจ จงเลิศจรรยา ผู้พิมพ์-ผู้โฆษณา ๒๕๐๕

เลขที่ ๒๒

๒๒

เลขที่ ๒๙๔.๓

๐.๒๙๔๗

เลขที่ ๒๙๔๗

พ.๒๐๖๑๐

คำนำ

ในการรวบรวมหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้ามีความหวังเพื่อ
ประโยชน์แก่ท่านที่เป็นธรรมกถึก จะได้ยึดเป็นหลักไว้อันหนึ่ง
ในเวลาแสดงธรรมแก่ผู้อื่น เพราะคำว่า โม ๆ ดังนั้น
เป็นของจำเป็นทุก ๆ ท่านจะต้องใช้มันดีการก่อนที่จะแสดง
ธรรม หรือทำการมงคลต่าง ๆ เช่น ถวมนมหรือการกุศล
ต่าง ๆ ทั้งหมด ก็ต้องใช้คำนี้มันดีการอนันต์ด้วยกัน ทุกเวลาทุก
ครั้งของการทำบุญ เมื่อจะดูเผิน ๆ คล้ายกับ โมน จะเป็นราก
เงาของการทำบุญ หรือเป็นพหุเบืองต้นของการมงคลทั้งหมด
แต่หาได้ทราบไม่ว่า ท่านโบราณจารย์ทั้งหลาย ท่านได้
บัญญัติไว้เช่นนั้น โดยท่านมีความมุ่งหวังอย่างไร และเพื่อ
ประโยชน์อะไร และทำไมชนเราชนหลัง ๆ จึงต้องถือว่าเป็น
ของจำเป็น ไม่ว่าจะทำอะไร ๆ จะละเว้นเสียไม่ได้คล้าย ๆ กับ
เป็นของศักดิ์สิทธิ์อันหนึ่ง สำหรับท่านที่ยังไม่ทราบยังไม่
เข้าใจความประสงค์ หนังสือเล่มนี้จะทำให้ท่านทราบ และ
เข้าใจได้ตลอดในเรื่องของ โมน ทั้งหมด ๆ

อนึ่ง ข้าพเจ้าซึ่งเป็นผู้รวบรวมหนังสือเล่มนี้ เป็นผู้มี
ความรู้น้อย มีอายุได้น้อย ไม่ใช่เป็นผู้เชี่ยวชาญจนถึงกับ
ขยายเนื้อความย่อ ๆ ของธรรมให้กว้างขวางถูกต้องได้ แต่

เท่าที่รวบรวมหนังสือเล่มนี้ให้เป็นผลสำเร็จได้ตั้งนานแล้ว เนื่องจากข้าพเจ้าได้ค้นพบต้นฉบับเดิมของท่านที่เป็นของเก่าๆ และท่านผู้แต่งหนังสือได้อ้างพาดพิงถึงหลักในสิ่งต่างๆ หลายคมกรวดด้วยกัน ซึ่งท่านผู้อ่านจะทราบได้จากหนังสือเล่มนี้ นำมาเป็นเครื่องอุปการณ์ในการวิจารณ์ของท่าน ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าต้องเป็นของทมหลวงฐานเพียงพอ อีกประการหนึ่งเพื่อเผยแพร่ตำราของท่านที่เป็นปุปพพจารย์ ให้พวกเราชนหลังๆ ได้รู้เห็นทั่วๆ กัน และเพื่อรักษาตำราอันเป็นของเก่าๆ ของเราไม่ให้เสื่อมสูญ

อาศัยเหตุดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ข้าพเจ้าจึงได้รวบรวมหนังสือเล่มนี้ และให้ชื่อตามของเดิมท่านว่า “ฎีกานโม” เพราะเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องด้วยการแก้ไขในนโมเป็นส่วนใหญ่ หากว่าหนังสือเล่มนี้มีประโยชน์แก่ท่านที่สนใจในหน้าที่ของพระธรรมกถึกมากน้อยเพียงไร ก็ไม่ใช่ข้าพเจ้าที่จะได้รับความชมเชยจากท่าน หากไม่มีประโยชน์เสียเลย ท่านพระธรรมกถึกหรือผู้อ่านจะไม่เลื่อมใสในข้อความของหนังสือนี้ ก็คงไม่ใช่ข้าพเจ้า ที่ได้รับความติเตียนเยาะเย้ยจากท่านเหมือนกัน

ขอได้รับความหวังดีจากข้าพเจ้า

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
นามผู้กล้าชนโม	๓
พระปฐมญาณิกพุทธเจ้า	๓๓
เรื่องบุรุษผู้เอยงมารดา	๓๗
เรื่องพระเจ้าอติเทวราช	๒๒
เรื่องพระเจ้าอติเทวราชบรมจักรพรรดิ	๒๖
เรื่องอติเทวราช	๓๕
อติเทวราช	๓๙
พระอติเทวราชพุทธเจ้า	๔๓
พระวิริยาธิกพุทธเจ้า	๖๓
พระอติเทวราช	๖๗

ฎีกานโม

นโม ตสฺส ภควโต

อรหโต สัมมาสัมพุทธสฺส

อิทานิ เตสุ สรณคมเนสุ	โกสลตถิ สรณคมนิ
เยहि ตํ สรณํ กจฺจนฺติ	สรณคมนปปเกโท
สรณาคมนํ ผลํ สงฺกิสฺส	เกโหติ วิธิ เวทิตพฺพา
นโม สาทาคิริยกุโ	ตสฺส อสุรินฺโท ปวฺจจติ
ภควโต จาตุมหาราช	อรหโต สกฺโก ตถา
สम्मมาสุมพุทธสฺสชาติ	มหาพรหฺเมहि ปวฺจจติ
อิติ เอวํ ปณฺจเทเวहि ปตฺติฏฺฐิตาติ	

นโม อันว่าไตรทวารประณาเมศ ยอกรทศนัช
สโมสรวติโรตมกัมเกศ อภินันทนอันมพร้อมไปด้วย เบญ
จางคประดิษฐ์ถวาย เม แห่งข้าพเจ้า อตถุ จงมี สัมมา
สมพุทธสฺส แต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นปิ่น
มกุฎจอมไตรเฉลิมโลกในไตรภพ ก็และบัดนี้ ข้าพระพุทธช

เจ้ามาหวนปรารภราฟงดงเรองราวททานพระอรรคกถาจารย์
 ได้ดัดบัลลังก์ณนาไว้ในคัมภีร์มั่งคดวิธาสนธิกา ๓ ขุททก-
 ปาฐ ๑ ปรมัตถโชติกา ๑ นิทานสังยุตต์ ๑ เป็น ๔ พระ
 คัมภีร์ดวยกัน ซึ่งชกมารจนาคกแต่งไว้นั้น เป็นไปโดย
 อุตตโนมัตยาธิบายของตนๆ ประกอบไว้เพื่อจะให้เป็นหนทาง
 ปฏิบัติ - แห่งนักปราชญ์ชนผู้มีศรัทธา เพราะฉะนั้นพระ
 อรรคกถาจารย์ จึงได้กล่าวเป็นวาระพระบาลีไว้ข้างต้นว่า
 “อิทานิ เตสุ” ดังนี้เป็นอาทิ ซึ่งแปลความว่า อัย วิธ
 อันว่าวิธีไตรสรณคมน์นั้น นักปราชญ์พึงรู้ว่าพระอรรค
 กถาจารย์ได้ตั้งไว้ เพื่อจะให้กุลบุตรเป็นผู้ฉลาดในพระไตร-
 สรณคมน์ทั้งหลาย ก็แลพระไตรสรณคมน์นั้นยกไว้ก่อน
 จะยกนกล่าวดังการแก้ไขในนโมไปเป็นลำดับ ๆ ๑

มีคำปุจฉาถามเข้ามาว่า นโม นี้จะว่ามีผู้หนึ่งผู้ใด
 แต่งตั้งไว้ ?

วิธัชนา คำว่า นโม ตสฺส ภควโต อรหโต
 สมมาสมพุทฺธสฺส นเทวดาทง ๕ พระองค์เป็นผู้กล่าว
 องค์ละบท ๆ เพื่อจะนมัสการแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้อรหันต์
 ทั้งหมด ๕

นามผู้กล่าวนโม

๓๐

ป. ซึ่งว่าเทพยดาทั้ง ๕ ตน ได้กล่าวตนละบท ๆ นั้น
คือ ตนใดได้กล่าวบทใดบ้าง ?

ก. ขอนพงทราบตามวาระพระบาลีที่ได้อีกไว้ข้างต้น
ซึ่งท่านได้รจนาไว้ในพระคัมภีร์นั้นว่า นโม สาทาศิริยกุโ
แปดว่า นโม นั้น สาทาศิริยกษกถาวนมัสการ ตสส
อสุรินโท ตสสนั้น อสุรินทราหุกถาวนมัสการ ภควโต
จาตุมหาราชา ภควโตนั้น อันท้าวจาตุมหาราชีกถาว
นมัสการ อรหโต สกโก อรหโตนั้น ท้าวสักกเทวราช
กถาวนมัสการ สมมาสมพุทฺธสส มหาพรหฺมา สมมา
สมพุทฺธสส นั้น อันท้าวมหาพรหมกถาวนมัสการ แต่
เดิมแต่เจ้าพระสัมมาสัมพุทฺธเจ้าตนละบท ๆ ดังนี้ พระคาถามี
ปรากฏอยู่ในฎีกามงคลรอยแปด พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย
พิจารณาเห็นว่า อักษรทั้ง ๕ บทนี้ แต่ละบท ๆ ล้วน
เป็นคำกล่าวนมัสการทั้งสิ้น จิปีตา จึงได้ประมวลเข้าไว้
เป็นบทเดียวกัน สำหรับจะได้นมัสการแต่พระสัมมาสัมพุทฺธ-
เจ้าทั้ง ๓ จำพวก ซึ่งจะกล่าวต่อไปข้างหน้า

ป. ก็ ปโยชนตุถิ พระอาจารย์เจ้ายกเอาพระบาลี

นโม นมัสการคุณพระพุทธเจ้าไว้ในเบื้องต้นแห่งคัมภีร์ทั้ง
ปวง เพื่อประโยชน์เป็นดังฤา ?

วิ. พระอาจารย์เจ้าแต่โบราณทั้งหลาย ดั่งนโม
นมัสการไว้ก่อนนั้น เพื่อปรารภนาเหตุ & ประการ คือ
ปรารภนาจะให้นักปราชญ์ทั้งหลายทราบว่า ประพฤติอย่าง
นี้ โทษต่อวงศ์แห่งพระอริยผู้ประเสริฐประการ ๑ ปรารภนา
เพื่อจะป้องกันสรรพอันตรายประการ ๑ ปรารภนาเพื่อจะ
ให้ชีวิตอันทรียของอาตมาเป็นแก่นสารประการ ๑ ฯ

ป. ขอบทว่าเมื่อนมัสการด้วยพระบาลี นโมเป็นต้น
เป็นการประพฤติโทษต่อประเพณีแห่งพระอริยเจ้านั้นเป็นประ
การใด ?

วิ. ทว่าโทษต่ออริยประเพณีนั้น เพราะท่านผู้เป็น
อริยส์ปบุรุษ ปรารภนาจะให้พระพุทธศาสดนาจิรัฏฐิติกาล
มีพระญาณและพระคุณ มีการทรงไว้ซึ่งพระจตุรคามนิกาย
เป็นอาทิ ข้อว่าเป็นประเพณีแห่งพระอริยเจ้าอันประเสริฐ
มาแต่ก่อน ๆ ถ้าจะฟังพระสัทธรรมเทศนา และแสดงพระ-
สัทธรรมเทศนาเมื่อใด ถิ่นมัสการซึ่งพระรัตนตรัยเจ้าด้วยกาย
และวาจาและนาจิตด้วยมคธภาษาน่า นโม ตสฺส ภควโต

นามผู้กล่าวนโม

๕

อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ตังนุกอณฺณํ จิงฺพิงฺงพระ-

ลัทธิธรรมเทศนา และแด่ดวงพระลัทธิธรรมเทศนาภายหลัง

บุคคลผู้เป็นพุทธบริษัททั้งหลาย จึงได้เฝ้าอย่างประเพณีพระ

อริยเจ้าผู้ประเสริฐอันเกิดแล้วแต่ก่อน ได้ตั้งต่อนศิษยานุศิษย์

สืบ ๆ กันมา แม้บิดามารดาก็ได้ตั้งต่อนบุตรและธิดาหลาน

เหลนของตน ๆ มาตราบเท่าทุกวันนี้ ได้ชื่อว่ากระทำตามประ-

เพณีแห่งพระอริยเจ้าทั้งหลาย เพราะฉะนั้นพระอริยเจ้าทั้ง

หลาย เมื่อจะตกแต่งซึ่งพระคัมภีร์ใด ๆ หรือจะกระทำ

กรรมมงคลใดๆ จึงต้องนมัสการคุณพระรัตนตรัยเจ้าด้วยบาต

ว่า นโม ฯลฯ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ตังนํ ตามประ-

เพณีโบราณการอริยเจ้าทั้งหลายตงใจตงนุกอน เพื่อให้

ผู้ปรีชาแจ้งความว่า ประพฤติอย่างนี้ ได้ชื่อว่าประพฤติตาม

ประเพณีแห่งพระอริยเจ้าผู้ประเสริฐ เมื่อรู้แจ้งดังนี้แล้ว

จะได้มีความเชื่อถือเลื่อมใสมั่นคงด้วยเนื่อความนมัสการพระ

พุทธคุณในพระบาลีว่า นโม ฯลฯ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

อันได้ประติษฐานไว้ และนำปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนตราบเท่า

ทุกวันนี้ ฯ

ป. ช่งตงค่านมัสการพระรัตนตรัยด้วยพระบาลีว่า
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
 ดงนก่อนน เพอจะบ่อกันอันตรายนั้นเป็นประการใด ?

จ. บุคคลผู้กระทำการกุศลเป็นต้นว่าแผ่สังฆกรรมและ
 พังฆกรรมและสังฆมณฑลภาวนา เมื่อระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า
 ทงหลายก่อนแล้ว ก็อาจบ่อกันปัจจุบัณอันตราย และให้
 ดำเรงการกุศลของตนจะกระทำนั้น ๆ อาศัยพระพุทธภูิกาท
 ตรีโปรดไว้ว่า ผู้ที่ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยถือเป็นสมมาธิ
 มั่นคงแล้ว ก็มีโตมอุทธัจจะระดังตกใจชนพองสัยของเกล้า
 และพุงชานในขณะเมอภยมาถึง ย่อมดำริว่า ถ้าอาตมาหา
 ปุราณกกรรมทกระทำไว้แต่ก่อนไม่แล้ว คุณพระรัตนตรัยเจ้า
 ก็อาจบ่อกันสรวรพภัยอันตรายได้เป็นมั่นคง ถ้ามีปุราณกกรรม
 อันใดกระทำไว้เป็นแน่แท้แล้ว เตชสมามิมั่นในพระรัตนตรัย
 คุณ ก็จะช่วยบ่อกันอันตรายมิให้อาตมาไปเสวยทุกข์ใน
 จตราบายภูมิ ย่อมจะให้ได้เสวยสุขสมบัติ อันยิ่งกว่านใด
 หมนเท่าแต่่นทวเป็นเทียงแท้ ดำริเห็นณะน จึงมีสมมาธิ
 จิตมิได้พุงชานระดังตกใจ ถ้าไม่ระดังตกใจแล้ว จะทำการ
 สิ่งใด ๆ ก็อาจดำเรงได้ดังความมุ่งมาดปรารภนา เหตุนี้

พระอาจารย์ จึงได้ตั้งพระรัตนตรัยประธานด้วยบทว่าโน
เป็นอาทิ ตามที่ท่านโบราณจารย์ได้ตั้งไว้แต่ก่อน เพื่อจะ
ป้องกันปัจจุบันอันตราย มิให้เหตุการณ์ที่ตนได้เริ่มตั้งไว้นั้น
เป็นการทำงานอาภุศล ให้สำเร็จเป็นผลไพบูลย์เรียบร้อยตามที่
มุ่งหมายนั้น ๆ

ป. ซึ่งกล่าวประธานนอบน้อมแด่พระรัตนตรัยเจ้า
เพื่อจะชำระอภัยภัยอันตรายให้หมดจดนั้นเป็นประการใดเล่า?

อ. บุคคลผู้มีปัญญา จะกระทำกองการกุศลสิ่งใด ๆ
เป็นต้นว่าจะแต่งธรรม จะฟังธรรมเทศนาและจะถวสมณ
ภิกษุ และเป็นที่อาศัยผู้บริจาคทาน และเป็นที่ปฏิบัติภาวนา
ผู้รับทาน หรือจะทำการอุทิศตนบวชในพุทธมณฑลก็ได้ ให้
ระลึกพระรัตนตรัยคุณเจ้า ชำระอันตรายของตนให้บริสุทธิ
ด้วยบทบาติว่า โนโม ๑ ล ๑ สมมาสมพุทฺธสฺส ดังนี้
ก่อนแล้ว ท่านนั้นจึงจะมีผลานิสงส์แก่ทายกและปฏิบัติภาวนา
ทั้ง ๒ ฝ่าย หากจะนับจะประมาณมิได้ เหตุพระพุทฺธปฏิภา
โปรดประทานพระสังฆธรรมเทศนาไว้ว่า ยสฺมี สมเย อริย-
สาวโก ๑ ล ๑ โสหปริยญฺจิตฺโต โหติ ตถาว ธมฺมา-

- นุสฺสรณาคี ดังนี้ ในพระบรมพุทโธวาทตรัสโปรดประทาน
 เทศนาไว้ว่า อริยสาวก อุบาสกอุบาสิกา มีความรักใคร่
 และตั้งใจพยายาม และมีปัญญาพิจารณาธรรมทั้ง ๔ นพวชน
 เปรียงกัน ระลึกถึงคุณพระตถาคตในทศอรหาทิกคุณเป็นต้น
 ให้เกิดความปราโมทย์ปีติในกาลใด จิตตสันดานอันระคน
 ด้วยราคะรักใคร่ในวัตถุกาม มีรูปารมณเป็นอาทิและระคน
 ไปด้วยโทสะ อันคับแค้นในปฏิหารมณ ซึ่งระคนครอบงำ
 อยู่ในจิตกิตติ อันระคนด้วยโมหะอันหลงด้วยมุพหิยารมณ
 มีรูป เสียง กลิ่น รส เป็นอาทิ ซึ่งระคนครอบงำจิตต-
 สันดานแห่งสัตว์อยู่กิตติ ก็จะถึงซึ่งอันตรายหาย จิตนั้น
 จะบริสุทธิ์ด้วยรัตนตยาคุณานุสสติ และกายอันเป็นทอง
 นาคจิตตถิตด้วยพระพุทฺธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ดังนี้
 เปรียบเหมือนกายอันเป็นพระเจดีย์ บรรจุพระสารริกธาตุ
 อันเป็นทศาวปลักการบูชาแก่สัตว์ทั่วไปในกาลทุกเมื่อดังนี้
 เหตุฉะนั้นพระอาจารย์ทั้งหลาย จึงได้ตั้งนโมคำเครื่อง
 ประณามนอบน้อม แต่พระรัตนตยาธิคุณเจ้าทั้ง ๓ ประการ
 เพื่อจะชำระสันดานของตนๆ ให้บริสุทธิ์จาก ราคะ โทสะ
 โมหะ ปริยฐาน ให้มีอันดีดังเป็นอเนกประการดังนี้ ฯ

ป. ^{๖๔๕} ขอทตงน โมก่อน ^๕ เพื่อจะให้ชีวิตเป็นแก่นสารนั้น
เป็นดังฤา ?

วิ. ตมเตจพระมหากรรณา มีพระพุทธรฐิกาโปรด
ประทานพระสัทธรรมเทศนาไว้ว่า เย เกจิ ชนา ชน
ทั้งหลายที่ไ้เกิดมาในวัฏฏสงสารนี้ ^๕ จะไ้บังเกิดเป็นมนุษย์
ที่แท้ตองมีมนุสส์ธรรม คือทศกุก์ลกรรมบถ ๓๐ ประการ
อันมีอยู่ในสันดาน และประกอบด้วยปัญญา ฐักุณพระ
รัตนตรัยนั้น ^๕ ขอความชีวิตเป็นแก่นสาร และการที่จะไ้
อดตภาพมาเป็นมนุษย์เห็นปานตงนนั้น ^๕ จะไ้เป็นแต่ละชาติๆ
นั้นเป็นอันยากแค้นยาก ^๕ ยิ่งกว่าเตาตาบอดทง ๒ ข้างอันจม
อยู่ในมหาสมุทรณะนั้น ร้อยปีจึงจะผุด โผล่ศรัษะชนใดทง
ยาก ^๕ อนการที่จะเกิดมาเป็นมนุษย์นตองมีมนุสส์ธรรม คือ
ฐักุณพระไตรสรณคมน์ และอกุก์ลกรรมบถ ๓๐ ประการ
การที่จะเป็นไปเช่นนั้น ^๕ ก็ยากยิ่งกว่าเตาตาบอด อันพยายาม
จะโผล่ผุดศรัษะของตนชนจากบ่อไ้ได้อีก เหตุพระไตรสรณ-
คมน์นั้นหายาก ^๕ ตอเมอมพระบรมโพธิสัตว์เจ้า

๒๐ บ้าเพญบารมีถึง ๔๐ } อดงไชยกัปป์ ^{๒๐} ผู้จะไ้ตรัสแต่
๘๐

ดะองค์ ๆ แลวจมีพระไตรสรณคมน์ชน เมื่อลัดตัวจากพวกนั้น
 หาแก่นสารมิได้ เหตุปราศจากบัญญัติอันรู้จักคุณพระรัตน-
 ตรัยเจ้า อันประทับไปด้วยพระนวลโลกุตตรธรรม ๘ ประการ
 ต่อเมื่อมีพระนวลโลกุตตรธรรม ๘ ประการ เกิดขึ้นในสันดาน
 จึงมีพระพุทธเจ้า และพระอริยสงฆ์เจ้า เมื่อมีพระไตร-
 สรณคมน์อันเป็นทบู้ชาแก่เทพดาและมนุษย์ทั้งปวง และบุคคล
 ผู้รู้พระไตรสรณคมน์เห็นแท้ด้วยบัญญัติ อันเป็นเครื่อง
 พิจารณาเห็นดังบรรยายมานั้น ได้ขอความชีวิตเป็นแก่นสาร
 เหตุการณ์ฉะนั้น พระอาจารย์เจ้า เมื่อจะกระทำการใด ๆ
 จึงได้ตั้งนโมนมัสการไว้ในเบื้องต้น คือว่า นโม ๆ ล ๆ
 สมนาสมพุทฺธสฺส อันประทับไปด้วยพระคุณก่อน เพื่อ
 ประสงค์จะทำชีวิตให้เป็นแก่นสาร แลบัญญัติอันหยั่งลงรู้ว่า
 พระนิพพานธรรมนี้เป็นคุณประทับในพระไตรสรณคมน์เจ้า ก็
 เมื่อชีวิตประกอบด้วยบัญญัติอันเป็นแก่นสาร เห็นพระนิพพาน
 คุณตงนมแก่ผู้ใด ผู้หนึ่ง แม้จะกระทำซึ่งกุศลสิ่งใดมาตราบว่า
 นอยหน่ง กุศลนั้นขอจรรจนุคามนิกุศล มีผลที่จะนับประมาณ
 มิได้ ตูจเจ้าของนารักษาชาวกลาโวกให้เป็นแก่นสารเป็นอันดี
 ด้วยกรยาทหุ่มห่อและปกปิดไว้ โดยไคมัยและฟางข้าว โดย

มิตชคมิใหญ่เปื่อย ครนเมอถงกาดจะหวานพชลงแลว พช
 อันเป็นแก่นสารนั้น กงอกงามเจริญผลได้หม่นเท่าแผ่นดินทว
 อันมีครุณานันใด พช ชาวกล้า กล่าวคือ กุศลจิต อัน
 ประกอบไปด้วยเจตสิก ๓๘ ดวง มีศรัทธาเป็นต้น และมี
 ปัญญาเป็นปริโยธาน เมื่อจะรักษาไว้ให้เป็นแก่นสารสุนทร-
 ภาพนั้น ก็เพราะอาศัยนมัสการระดกถึงพระรัตนตรัยคุณเจ้า
 ด้วยชีวิตสารปัญญา รูพระรัตนตรัยคุณทั้งปวง อันนับ
 เนื่องถึงพระนิพพานธรรม อันเป็น โลกุตตรอันประเสริฐ
 เมื่อรักษาพช คือ ศรัทธาและปัญญาอันเป็นแก่นสารสุนทร-
 ภาพ ดังน แม้จะหวานลงในเนอมาบุญ ๆ ก็มีผลไพบูลย์จะ
 นับปริมาณมิได้ มีอุปไมยดุจชาวนารักษาข้าวกล้าไว้ให้
 เป็นแก่นสาร ฉะนั้น นักปราชญ์ผู้มีปรีชาญาณพึงรู้ว่า การ
 นมัสการพระรัตนตรัยไว้ก่อนนั้น เป็นปธานกะประเพณี เพอ
 ประโยชน์เป็นอันมากดังพรรณนามาฉะนี้ ฯ

ป. ก็เหตุใด ในเบื้องต้นได้กล่าวถึงเพียงนโมเท่านั้น
 ต่อมาจึงได้กล่าวถึงพระไตรสรณคมน์อีกเล่า ?

วิ. เพราะท่านนโมเป็นเครื่องนมัสการพระพุทธเจ้าจริง
 แต่พระธรรมพระสงฆ์นั้นเล่าก็เกยเนื่องถึงกัน เพราะพระ-

พุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พระธรรม พระสงฆ์ก็เป็นผู้ปฏิบัติธรรม
และนำสืบกันมา เพราะฉะนั้น เมื่อกล่าวถึงพระพุทธเจ้า
และนมัสการพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ต้องจำเป็นอย่างนี้เอง ที่จะยก
เนื่องถึงพระธรรมและพระสงฆ์ด้วย จึงจะครบพระรัตนตรัย ๆ

ป. นโมนี้จะว่าเพียงจบเดียวไม่ได้หรือ ?

จ. ได้ แต่นักปราชญ์โบราณจารย์ ท่านกล่าว
นมัสการ ๓ ครั้ง ก็เพื่อจะกระทำนมัสการนั้นให้มั่นคงเข้า
อย่าง ๓ และอีกอย่างหนึ่งเพื่อจะนมัสการพระพุทธเจ้าทั้ง ๓
ประเภท ๆ ละจบ ๆ ๆ

ป. ก็คำว่า สำหรับนมัสการพระพุทธเจ้าประเภท
ละจบ ๆ นั้น คือนมัสการพระพุทธเจ้าประเภทใดบ้าง ?

จ. ที่ว่านมัสการพระพุทธเจ้าประเภทละจบ ๆ นั้น คือ
จบต้น สำหรับนมัสการพระพุทธเจ้าประเภทตั้งชาริกะ
จบที่ ๒ สำหรับนมัสการพระพุทธเจ้าประเภทบัญญัติชาริกะจบ
ที่ ๓ สำหรับนมัสการพระพุทธเจ้าประเภทวิริยชาริกะ ๆ

ป. พระพุทธเจ้าประเภทตั้งชาริกะ บัญญัติชาริกะและ
วิริยชาริกะนั้น ได้แก่พระพุทธเจ้าประเภทใดบ้าง และกำหนด
นับกันอย่างไร จึงมีชื่อแตกต่างกันเช่นนั้น ขอจงอธิบาย

พระบัญญัติกพุทธเจ้า

๑๓

ถึงประเภทของพระพุทธรูปเจ้าทั้ง ๓ นน โดยแจ่มแจ้ง ณ กาด
บัดนี้เกิด ?

ว. พระพุทธรูปเจ้าทั้ง ๓ เหล่านี้ คือ อุกมต-
ติญญ ผู้เป็นบัญญัติโพธิสัตว์ ผู้ยังด้วยพระบัญญานัน
กำหนดพระบารมี ๔ อสงไขยแสนกัปป์ ๑ และพระวิปัสสิ-
ติญญ ผู้เป็นลัทธิชากะโพธิสัตว์ ผู้ยังด้วยศรัทธา กำหนด
พระบารมี ๘ อสงไขยแสนกัปป์ ๑ และเนยยะ ผู้เป็นวิริยาชากะ-
โพธิสัตว์ ผู้ยังด้วยความเพียร กำหนดพระบารมี ๑๖ อสงไขย
แสนกัปป์นน ๑ ทั้ง ๓ ประเภทนี้ แต่ละองค์ๆ เมื่อทรงสร้าง
พระบารมี ก็จะได้บรรลพพระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณ
นน นานกว่านานยงนถ ขอซึ่งกำหนดพระบารมี ๔ อสงไขย
แสนกัปป์นน กติ ๘ อสงไขยแสนกัปป์นน กติ ๑๖ อสงไขย
แสนกัปป์นน กติ กำหนดอย่างนี้ด้วยตามารตกำหนดพระบารมี
ตั้งแต่ได้ปฐมตถชยาเทศทรงพยากรณ์ทำนายในสำนัก พระ-
พุทธรูปเจ้าในก่อนนนั้นมา ถ้าจะคณนากำหนดนับจำเดิมแต่นก
ในพระทัยว่า จะตรัสเป็นพระรัตนตรัยพุทธเจ้า และกำหนด
กาดทพรอมทงกายแสดวจานนหมากชานาน จึงกำหนดเป็น

๓ อย่าง ๓ ประเภท และได้พบพระพุทธเจ้ามากกว่ากันเป็น
อย่าง ๆ เป็นชั้น ๆ กัน ๆ

สมเด็จพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า บัณเฑาะฐิกะ
สัพพัญญุนัน จินตัต สุตตอสงขย แต่ทรงพระดำริอยู่
แต่ในพระหฤทัยว่า จะเป็นพระพุทธเจ้า แต่ยังมีได้ออก
พระโอษฐ์นุน นับได้ ๗ อสงไขยกัปป์ นวอสงขยวาทกั
จำเดิมแต่ออกพระโอษฐ์ได้บำเพ็ญการกุศลครั้งใด และได้
ตั้งไวชงวชิปณิธานความปรารถนาว่า จะให้ได้ตรัสเป็นองค์
พระสัพพัญญูพุทธเจ้านัน ก็ช้านานนักหนา คณนาได้ถึง ๘
อสงไขยกัปป์ กายวาทจตุอสงขย จำเดิมแต่ได้ตั้งททยาเทศ
แล้ว และบำเพ็ญพระบารมีมากกว่าจะได้ตรัสนั้น ก็นับได้ ๔
อสงไขยเศษอีกแสนกัปป์ ใน ๗ อสงไขยแสนกัปป์ทนกลอยู่
แต่ในพระทัย ยังมีได้ออกพระโอษฐ์นุน ได้พบพระพุทธเจ้า
๓ แสน ๒ หมื่น ๕ พันพระองค์ใน ๘ อสงไขยที่ออกพระโอษฐ์
ได้แสนนั้น ได้พบพระพุทธเจ้า ๓ แสน ๘ หมื่น ๖ พันพระองค์
ใน ๔ อสงไขยเศษอีกแสนกัปป์ จำเดิมแต่ได้ตั้งททยาเทศ
แล้วนั้นมา กว่าจะได้ตรัสเป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านัน
ได้พบพระพุทธเจ้า ๒๗ พระองค์ ประมวลพระพุทธเจ้าทั้ง ๓

พระบัญญัติกพุทธเจ้า

๑๕

กาตนนเขาดวยกัน เป็นพระพุทธรเจ้าถึง ๕ แฉ่น ๒ หมน ๒ พน
๒๗ พระองค์ บัณฑิตผู้มปรีชาฟังต้นนิษฐานเถิดว่า ขอซึ่ง
กำหนดอสังไชยกัปป์ว่า ได้พบพระพุทธรเจ้า ๕ แฉ่น ๒ หมน
๒ พน ๒๗ พระองค์ เป็นตำราธรรณะทวไป ในพระบัญญัติ
กพุทธเจ้าทงปวง ๆ เมอบาเพญพระบารมีนน ย่อมได้พบ
พระพุทธรเจ้า ๕ แฉ่น ๒ หมน ๒ พน ๒๗ พระองค์ ทุก ๆ พระองค์
ผู้เป็นพระบัญญัติกสัมพุทธเจ้า ๆ

จึงมการบเขามาว่า อมหากิ หิ ภควา จึงอยู่
ลัมเตจพระสัพพัญญูพุทธเจ้าของเรา ณ จำเดิมแต่พระองค์
ทรงตงพระทัย บำเพญพระลัมตงต์บารมีมาเป็นบัญญัติก-
สัมพุทธเจ้า เมื่อแรกเริ่มตงปณิธานความปรารธนาพุทธรภูมิ
นน แต่ทรงดำริอยู่ในพระทัยอย่างเดียวก ยังมีได้ออกพระ
วาจานน คณนานับได้เป็นเวดา ๗ อสังไชยกัปป์ จึงเปตง
อุทานวจาปรารธนาพุทธรภูมิได้ กำหนดนับแต่อกพระวจา
ปรารธนาพุทธรภูมิได้แฉ่นนนมา กณานกำหนดนับได้ ๕ อสัง-
ไชยกัปป์ จึงปรารธนาพรอมทง กาย วาจา และใจได้
กำหนดแต่พระองค์ปรารธนาพรอมตวย กาย วาจา และใจ
ครบไตรทวารได้นน กณานนับได้ถึง ๕ อสังไชยแฉ่นกัปป์อีก

จึงได้ตรัสเป็นองค์พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระนาม
ว่า พระศรีศากยมุนี โคตมบรมโลกุตตมาจารย์ ถ้าจะกำหนด
นับรวบรวมนกาดทั้ง ๓ คือ ๗ อสงไขย ๘ อสงไขย ๙ อสงไขย
แสนกัปป์ ทั้งต้นนั้นเขาคอยกันจึงเป็น ๒๐ อสงไขย เศษแสน
มหากัปป์ ๓

๔ ๒๕๐
ก็แต่ขอซึ่งกำหนดว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสร้าง
พระบารมี & อสงไขยแสนกัปป์นั้น กำหนดนับแต่แรก
ได้ตั้งชญาเทศเป็นนิต โภจิตต์ว เทียงที่จะได้ตรัสในกาล
ข้างหน้าได้ & อสงไขยแสนกัปป์ ยิงยมมิได้คาดเคตอน
๖ ๖ ๘ ๖ ๗ ๖ ๕
ดกदनกัน กอนทแทนน ทรงสร้างพระบารมถึง ๒๐ อสงไขย
กัปป์ ตามธรรมดาพระบัญญัติกัมมามาตัมพุทธเจ้าทุก ๆ พระ
องค์มา ก็แต่ขอทว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานี้ แรกเริ่ม
บำเพ็ญพระบารมี นึกปรารถนาพุทธานุบัติแต่ในพระทัย ยัง
มิได้ออกพระโอษฐ์ ๗ อสงไขยแสนกัปป์นั้น บัณฑิตผู้มีปรีชา
ฟังกำหนดรู้ด้วยพาหิรวัตถุนิทาน นอกแต่กาลที่ปรารถนา
พุทธานุมนนอก ปราภฏตามททานพระคันธกรจนาจารย์ได้รจนา
ไว้ต่อไป :-

เรื่อง บุษย์ผู้เลี้ยงมารดา

ยถา หิ เอกัง อสงขยํ อตักกนุตํ ณ กาลใด
เมื่อล่วงอสงไขยกัปอันหนึ่งไปแล้ว ในระหว่างกาลนั้น
สมเด็จพระพุทธเจ้าแม่พระองค์เดียว ก็ได้มีมาตรัสในโลก
เดีย คราวนั้นจึงเทพดาทั้งหลาย ที่เป็นพุทธศาสนิกบริษัท
ได้ตรัสรู้มรรคผลธรรมวิเศษ อันเป็นอันสูงเสียด้านเบื้องต่ำ คือ
พระโสดา พระสกิทาคา ซึ่งมีมาแต่ในศาสนาพระพุทธเจ้า
ก่อน ๆ นั้น ต่างองค์ต่างพยายามทำความเพียรเพื่อให้ได้
มรรคผล คือพระอนาคาบังเกิดขึ้นแล้ว ก็ได้ขึ้นไปบังเกิด
ในชั้นสุทธาวาสมหาพรหม ทำบริกรรมภาวนาได้สำเร็จพระ
อรหัตตผลแล้วก็นพพานล่วงไป ๆ สมัยนั้นมีสุทธาวาสมหา
พรหมพวกหลัง ๆ เห็นหมู่มหาพรหมທဝ်မာ်မာ်
จำนวนน้อยเข้า แล้วยกพิจารณาไปในโลกธาตุเห็นว่า กาลที่
ไม่มีพระพุทธเจ้ามาตรัสนั้นแหละมีโดยมาก ก็บังเกิดความ
สังเวชลัดลัดจิตคิดว่า กาลนั้นหาพระพุทธเจ้ามาตรัสไม่เลย
ก็ใครหนอจะมีวิริยภาพพยายามสามารถจะบำเพ็ญพุทธการก
กรรมได้ จะมีอยู่บ้างແတ့หรือ? ก็เมื่อสุทธาวาสมหาพรหม

เล็งแลไปในแหล่งโลกชาตนั้น ถ้าเห็นว่ามีใครใดอาจสามารถใน
 การที่จะบำเพ็ญพุทธการกรรมได้ ก็เข้าตลใจผู้นั้นให้เกิด
 ความรักใคร่ในทางที่จะปรารถนาพุทธภูมิ ในกาลนั้นผู้ทรา-
 วาสมหาพรหมองค์หนึ่ง มีอายุยืนได้ ๑ หมื่น ๒ พันกับปี
 ทราบว่าพระพุทธเจ้ามีได้มาตรัสในโลกเคย จึงแลดูไปใน
 หมื่นจักรวาล ก็ได้ทัศนาการเห็นพระมหาบุรุษราชเจ้า ครอง
 นนพระองค์ได้บังเกิดในตระกูลทตถก ตกทุกข์ได้ยากอยู่ใน
 แคว้นแคว้นคันธารราชนคร อุตสาหะปฏิบัติอุปัฏฐากมารดา
 ของตนอยู่เป็นนิตย์ เอกทิวส์ วันหนึ่งพระบรมโพธิสัตว์เจ้า
 นำมาซึ่งภาระอันหนักหน่วงกำลังจากบ่า เหนื่อยนักหนา ให้
 กระหายน้ำเป็นกำลัง จึงแวะเข้าอาศัยหยุดพักริมฝั่งคงคา
 ได้ต้นมหานิโครชไทรใหญ่ ใกล้ท่าสำเภาจอด จึงมาคิดแต่ใน
 ใจว่า กาลนี้ เรายังกำลังร้อนห่มบริบูรณ์ด้วยกำลังกายอยู่
 จึงองอาจนำภาระอันหนักถึงเพียงนี้ได้ ก็เมื่อยกายของเราแก่
 ชราลง นานไปกำลังก็ค่อยถอยลงทุกที ๆ หรือกัดเมื่อยเจ็บ
 ไข้ได้พยาธีกัด จะประกอบภาระงานอันหนักเช่นนี้ได้และหรือ
 ยืนนาน อย่ากระนั้นเลย เราจะไปยังเมืองสุวรรณภูมิ เพื่อ

แสงวงหาทองกับด้วยพานิชจำเภาเหล่านเกิด ครนได้ทองมา
แล้ว จะได้ขายเลี้ยงมารดาของเราโดยสะดวก คิดฉนั้นแล้ว
ก็ไปหาพานิชนายจำเภาผู้ใหญ่ พุดจาขอโดยดาร์เกตรา
ไปกับพวกพานิช ครนขอโดยดาร์ได้แล้ว เมื่อวันทจำเภา
จะออกจากท่านน พระบรมโพธิสัตว์เจ้าก็พามารดาไปลง
นาวาด้วย โดยที่มารดาเป็นคนอนาถาหาใครจะอุปฐากไม่
ครนเกตราเคดอนออกจากท่าแล่นไปในมหาสมุทรได้ ๗ วัน
จำเภาหนักต้องลมพายุกกล้าใหญ่ ก็อับปางลงในท่ามกลาง
มหาสมุทรอันกว้างขวาง พวกพานิชทั้งหลายก็พากันถึงซึ่ง
ความตายในมหาสมุทรทั้งฉนั้น ครนนั้นพระบรมโพธิสัตว์เจ้า
ก็โอดโฝนลงจากเกตราเพื่อจะรักษาชีวิตของตน ครนแล้วก็
ระดกถึงมารดาขึ้นมาได้ ก็ว่ายกลับมารับมารดา อันยังโยน
โหนห้อยตัวเหนือท่อนไม้ ยังมารดาให้นั่งเหนือคอแห่งตน
แล้วก็แบกพาว่ายข้ามมหาสมุทรไป สู้อดกลั้นทนทานกำลัง
คลื่นฝ่าฝืนว่ายไปมิได้หยุดหย่อน ด้วยทรงพระอุตสาหะมาก
ยิ่งนัก ฯ

ณ-กาลครั้งนั้น ท้าวสุทธาവാตมหาพรหมในชั้นอก-
นิฏฐภพ เมื่อแต่เดิมเพ่งดูในหมู่สัตว์ เพื่อจะเลือกคัดจัด

ธรรมแสวงหาผู้มีหทัยสามารถ เพื่อจะกระทำพุทธการกกรรม
 ได้ จึงเห็นองค์พระบรมโพธิสัตว์อันทรงบริจาคนิเวศน์ เพื่อ
 อุทิศประโยชน์แก่มารดาของตนอยู่ดั่งนั้น จึงดำริว่า บุรุษผู้
 เป็นมหาบุรุษได้โดยแท้ จึงไม่เอื้อเฟื้อต่อมหาสมุทรอัน
 ลึกซึ้งกว้างใหญ่เช่นนั้น ผู้สละชีวิตของตนเพื่อจะรอนมารดา
 ขึ้นให้ถึงฝั่ง เอรูโป ทพหวิริโย กับบุคคลผู้มีความเพียร
 อันมั่นคงเห็นปานดั่งนี้ ควรนับว่าเป็นผู้สามารถในพุทธการก
 กรรม เมื่อทำมหาพรหมราพณะนั้นแล้ว ก็ตัดสินใจให้พระ
 บรมโพธิสัตว์ ให้เลิกปณิธานปรารภนาพุทธภูมิ ด้วยเดช
 อำนาจแห่งนาพระทัย ททามหาพรหม หากบันดาลให้ภิกษุ
 พระมหาบุรุษบังเกิดปริวิตกกระหนาว่า ถ้าเราปราถนตาย
 ลงในท้องมหาสมุทร เพราะเหตุเอื้อเฟื้อในมารดา ฉะนั้น ขอ
 ให้เป็นปัจจัยแก่พระโพธิญาณในอนาคตกาล ครั้นทรงนึก
 ปณิธานในพระทัยนั้นแล้ว ก็อุทิศหะแบกมารดาว่ายข้าม
 มหาสมุทรมา ด้วยกำลังอานุภาพอันทำมหาพรหมหาก
 อนุเคราะห์ ๒-๓ วันก็ถึงฝั่งมหาสมุทรแห่งหนึ่ง จึงพา
 มารดาขึ้นฝั่งได้เข้าไปอาศัยเตียงชีวิตในบ้านแห่งหนึ่ง ตาม
 ประสาธากจน อุทิศหะแบกมารดาจนตราบเท่าต้นชีวิต

ครนต้นชวดแตกได้ขึ้นไปบังเกิดในพรหมโลก ส่วนมารดา

พระโพธิสัตว์นั้น ครนต้นชวดแตกไปตามยถากรรมแห่ง

ตน ๆ

จบเรื่องบุรุษผู้เลียงมารดา

ปฐมปณิธานความปรารถนา บัณฑิตพึงตั้งนิจฐาน
ทราบเถิดว่า วัดถุนิทานทพรรณนามาณะน เป็นปฐม
ปณิธานแรกนักปรารถนาในน้ำพระทัย ยังมีได้พบพระพุทธ-
เจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งเลย เพราะกาลเป็นระหว่งว่าง
พระพุทธศาสนา แต่หากนับเข้าภายในแห่ง ๘ อสังขยกับปี
คือ นันทอสังขย ๑ สุนันทอสังขย ๑ ปฐวีอสังขย ๑
มณฑลอสังขย ๑ ธรณีโอสังขย ๑ ฉาคระอสังขย ๑ เป็น
๘ อสังขยกับปีด้วยกัน ๆ

กขอทกำหนดว่า พระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเรา
ปรารถนาพุทธภูมิ ตั้งปณิธานความปรารถนาแต่ในพระทัย
ยังมีได้ออกพระวาจา และได้ฝึกปรารถนาในสำนักสมเด็จพระ
พุทธเจ้าทั้งหลายภายใน ๘ อสังขยกับปีนั้น คือ กำหนด
แต่คำสอนจะลุ่มเต็จพระพรหมเทวาลัมมาลัมมพุทธเจ้าเป็น เดิมมา
บัณฑิตผู้มปรีชาพึงกำหนดด้วยวัดถุนิทานอนน ดังต่อไปนี้:-

เรื่องพระเจ้าออตเตอร์

อติเต กิริ ดังได้ฉวนากการดัดบมา ในอดีตกาลล่วง
 ดับไปแล้วช้านาน ในนั้นทอสงไชยกัปป์ทหนึ่งนั้นมีดาร-
 มณัทกัปป์อันหนึ่งบังเกิดชน ครองนพระบรม โพธิสัตว์เจ้า
 ของเรา พระองค์ได้เสวยพระราชดิเป็นพระบรมกษัตริย์ ทรง
 พระนามว่า อติเทวราชเสวยมไหสุริยสมบัติอยู่ในภวันทก-
 นคร ตทา อริยมุตเตโย ครองนองค์พระบรม โพธิสัตว์
 อริยมุตโตยเจ้า ได้บังเกิดเป็นลัทธิคุดตมหาอำมาตย์ เป็นผู้
 สำหรับพราศอนให้องค์ พระบรม โพธิสัตว์ของเราทรงบรรด-
 ชรรณ ตทา พรหมเทวา นาม ครองนองค์สมเด็จพระ
 สัมมาสสัมพุทฺธเจ้า ทรงพระนามว่าพรหมเทพได้ตรัสมาในโลก
 ในตำรมันทกัปป์ อันเป็นภายในนั้นทอสงไชยกัปป์ ครน
 พระพุทฺธของค์ ได้สำเร็จแก่ พระปรมาภิเศก สัม โพธิญาณแล้ว
 และเสด็จมาสู่ป่าอิสิปตนมิกทายวันใกล้ภวันทกนคร เพื่อจะ
 ทรงแสดงปฐมเทศนา พระธรรมจกักปัปวัตินสูตร ณ กาด
 ครองน พระฉัพพนเรนรังสี ๒ ประการ อันแผ่ชานออกจาก
 พระวรกายของสมเด็จพระสัมมาสสัมพุทฺธเจ้านั้น ก็ประชุมลง

ครอบงำทั่วทั้งสากลนคร   ปราบภูตจพระสุริยมณฑลเสด็จ
 อุตยชนมาได้พันดวงฉะนั้น   ครองน้อมเศียรพระเจ้าออตเทวราช
 มหากษัตริย์   เสด็จทรงนั่งอยู่ ณ   ภายใตพนักเบองบนพระมหา
 ปราสาท   พร้อมกับด้วยสัตว์รุกคตอำมาตย์องค์พระเมตไทย
 บรมโพธิสัตว์เจ้า   ถ้วนน้อมเศียรพระเจ้าออตเทวราชหน่อพุทธาง
 กูร   ทอดพระเนตรทอดพณณรังสี   อันมีมาเฉพาะพระนคร
 ของพระองค์   ก็มิทันจะอาวชชนาการพิจารณาให้แน่ตระหนัก
 ก็ตั้งตงกพระทัย   ประรภาเพื่อจะทอดพระองค์ลงจากรัตน
 บถลงกมหาสัตว์อาสน์   ถ้วนสัตว์รุกคตอำมาตย์ก็เห็ดอบแด่ไป
 โดยช่องพระแกล   แดเห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 ก็เข้าใจชัด   จึงทูลเตือนสติให้สมเด็จพระบรมกษัตริย์มิให้ตั้ง
 ตกพระทัย   แล้วยกทูลพรรณนาไปในห้องแห่งพระพุทธรูณ
 โดยอเนกปริยาย   อติปี   โส   ภควา   เป็นอาทิ   ให้พระบรม
 กษัตริย์เห็ดหายตั้งตงกพระทัยแล้ว   ก็พรรณนาอันสงัด
 เสด็จไปสู่สำนักพระสัมมาสัมพุทธเจ้า   บรมกษัตริย์ก็ทรง
 ปราทโลมนัส   มีพระกมลเหตุทัยเต็มทนไปด้วยเบญจพรรณ
 ปิติ   ก็มิอาจดำรงสติกำหนดของพระทวารบานพระแกลได้   มี
 พระพักตรมืดมนไปด้วยกำลังปิติดันกล้า   ก็คะน้าพระองค์

ตกตงจากบานพระทวาร ด้วยอำนาจผลแห่งพระพลวศรัทธา
 อ้นกถาหาญ ดอกกอบตมประมาณเท่ากงเกวียน กณฺฑชน
 มารบรองพระองค์พระมหากษัตริย์ไว้ ครนตำรงพระองค์ทรง
 พระสติได้ ก็เตด็จไปยังสำนักพระลัมมมาลัมพุทฺธเจ้าถวายน
 นมัสการ กระทำสักการบูชาด้วยบุปผารามิตเป็นอันมาก
 แลวกษบ พระเศียรเกล้า ลงแทบบงกชบาทมุต แห่งลัมมเตจพระ
 ฤพพญญเจ้า ตงพระมโนปณิธานความปรารถนาพระโพธิ-
 ญาณว่า พระพุทฺธองค์เจ้าไตรรัตน์แก่พระปรมาภิเศกลัมมโพธิ-
 ญาณ รอนนถรรพสัตว์ให้ชามพนวงวนวณฺฑงสงดารดาศรได้
 ฉนฺได ขอข้าพระองค์ได้ตรัสรู้พระลัมมญาณ รอนนถั่ว
 ชนจากวณฺฑงสงดารได้ ฉนฺนเกิด เมื่อลัมมเตจพระเจ้าอติ-
 เทวราชมหากษัตริย์ ได้ทรงกระทำพุทฺธภูมิปณิธานความ
 ปรารถนาในพระทัยฉนฺแล้ว ก็ถวายนมัสการลากลับมาสู่
 พระราชนิเวศน์ ตงแต่นั้นมา องค์พระมหากษัตริย์เจ้า ก็
 ทรงพระอุตสาหะบำเพญพระราชกุศล มีพระกมตมุงตอพุทฺธ
 ภูมิปณิธานเป็นนิจันันตรราบเท่าฉนพระชนมายุฉนวรรค
 ดวงไป ก็ได้ไปบังเกิดในสุราษฎร์วรรค

จบเรื่องพระเจ้าอติเทวราช

ตสมิ นนทอสงขยิ กาดเมอนันทอสงไสยนันมิ
 ตมเด็จพระพุททเจ้าพระองค์ก่อนได้มาตรัดอีก ๕ พันพระองค์
 พระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเรานัน ก็ได้มาบังเกิดประดบพบ
 พระพุททเจ้าทง ๕ พันพระองค์นัน และได้กระทำพุททภูมิ
 ปณิธานในสำนักพระพุททเจ้าทงหลายนันทก ๆ พระองค์มา
 เมอนันทอสงไสยกัปป์นันดงไปแล้ว ตมเด็จพระบรมโพธิ-
 สัตว์เจ้าของเรได้บำเพญพุททาภินิหารพุททการกรรม แล้ว
 ได้ทำพุททภูมิในปณิธานนิกในพระทัย ในสำนักพระพุทท-
 เจ้า ๑ หมน ๒ พัน ๕ รอยพระองค์นันทก ๆ พระองค์มา
 จำเดิมแต่ ๗ อสงไสยกัปป์ดงไปแล้ว พระบรมโพธิสัตว์
 เจ้าของเราทงหลาย ก็ออกอุทานวาจาปรารธนาพุททภูมิได้
 จำเดิมแต่อกพระวาจาปรารธนาได้นันมา ก็ชานานันได้ ๘
 อสงไสยกัปป์ ก็และใน ๘ อสงไสยกัปป์นันกำหนดโดยชอ
 คือตัพพภททอสงไสยเบ้นกัปป์ที่ ๑ เคารบ ๒ ชอว่า ตัพพ-
 ผลตะอสงไสยกัปป์ คารบ ๓ ชอด้รวพรตนอสงไสยกัปป์
 ที่ ๔ ชออดุภักชนอสงไสยกัปป์ ที่ ๕ ชอ มานิกทอสงไสย
 กัปป์ ที่ ๖ ชอว่า ปทุมอสงไสยกัปป์ ที่ ๗ ชอ อดุภ
 อสงไสยกัปป์ ที่ ๘ ชอชนมตมอสงไสยกัปป์ ที่ ๘ ชอ

ตั้งพพทานอสงไขยกัปป์ ก็และใน ๘ อสงไขยกัปป์นั้น เป็นที่
พระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเรา ได้ทำกิจปณิธานออกพระวาจา
ปรารภนาพุทธภูมิได้ ฯ

เรื่องพระเจ้าสาครราชบรมจักรพรรดิ

ใจความว่า ตั้งพพาทอสงไขยกัปป์ที่ตนนั้น มี
ตำมณทอนหนึ่งเกิดขึ้น ทรงพระพุทธรเจ้าได้ตรัส & พระ
องค์ ครองนั้นพระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเรา จุตจากพรหมโลก
ลงมาบังเกิดเป็นบรมจักรพรรดิราช เสด็จลิวิราชสมบัติอยู่
ในกรุงธัญญวดีมหานคร ทรงพระนามว่า พระเจ้าสาครราช
บรมจักรพรรดิ มีพระราชอาณาจักรแผ่ไปในทวีปทั้ง ๕ มี
ทวีปน้อย ๒ พันเป็นบริวาร มีมหาสมุทรทั้ง ๕ เป็นที่สดแดน ฯ
ตथा ไปราณกสฺสปมุนี ณ กาลครั้งนั้น พระ
ไปราณกัสสปมุนีตถาคตพุทธรเจ้าพระองค์หนึ่ง ทรงบำเพ็ญ
พุทธการกกรรมกำหนดพระบารมี ๑๖ อสงไขยเศษแสนมหา
กัปป์นั้น ในปัจฉิมภวิกกภาพพระชาติที่สุด พระองค์ได้มา
บังเกิดในชาติตยตระกูล เสด็จลิวิสมบัติอยู่ในชวราชคฤห์ ๕

พันพระวงศ์แล้ว ทรงเห็นนิมิต ๕ ประการ ก็เสด็จสู่

มหาภิเนษกรรมณบรรพชา ได้สำเร็จแก่พระปรมาภิไธย

สัมโพธิญาณแล้ว จึงโปรดประทานพระสังฆธรรมเทศนา

ชมมจักรกัปวัตตคณสูตรสำหรับพุทธประเวณสืบมา ด้วย

กาดังพระเดชมหานุภาพพระธรรมจักรของพระองค์หนักยิ่งนัก

ประหนึ่งวาฬพสุธาตดจะทรงน้ำหนักแห่งพระคุณนั้นไฉนมิได้

จึงเกิดพิภคัมปนาทหว่าดหวนเป็นมหัศจรรย์ทั่วโลกธาตุ จึง

บันดาลให้จักรแก้วของบรมจักรพรรดิราชเจ้า องค์พระบรม

โพธิสัตว์เจ้าของเรา ให้เคลื่อนตกจากที่ตั้ง เป็นนิมิต

เหตุเห็นประจักษ์ตา จกุกपालกา ตั้ ทิสฺวา ฝ่ายราชบุรุษ

ผู้บรรณาธิการรักษาซึ่งจักรแก้ว ได้เห็นเหตุดังนั้นแล้วก็สะดุ้ง

ตกใจ จึงเข้าไปกราบทูลแจ้งประพัตเหตุแก่สมเด็จพระ

บรมจักรพรรดิราชเจ้า ๆ ก็สะดุ้งตกพระทัย ตรัสถามมหา-

ราชครูปโรหิตาจารย์ผู้รู้พยากรณ์ทำนาย ไหราราชครูทั้ง

หลายกถวาทพยากรณ์ว่า เหตุที่กระทำให้จักรแก้วสะท้อน

สะท้อนตกจากทณนม ๒ ประการ คือ เป็นนิมิตแห่งอันตราย

ต่อพระชนมายุ ของบรมจักรพรรดิราชเจ้านั้นประการ ๓

เป็นนิมิตเหตุที่พระสัมพุทธเจ้า ได้มาอุบัติในโลกนี้

ประการ ๑   ก็และเหตุซึ่งมีความบันดาลบังเกิดกับปนาท
ให้จักรวรรตน์พลัดตกจากทเช่นน   จะได้ปรากฏเหตุแห่งชีวิต
อันตรายของบรมบพิตรนั้นหาได้   เป็นนิมิตที่พระสัมมา
สัมพุทธเจ้า   ผู้ทรงพระนามชื่อว่าศรีศากยมุนีได้ตรัสในโลก
พระองค์นั้นมีพระเกียรติคุณสมบัติ   นิมิตตกนามว่า อติบ
โส ภควา อรหิ สมมาสมพุทฺธो เป็นอาทินัน พุ่งชาน
ไปทั่วโลกธาตุ   บัดนี้พระองค์เสด็จมาอาศัยกรุงธัญญวดี
แล้ว และเสด็จประทับมิกจิรวนุโยทยาน ฯ

คำ สุตวา สัมเด็จพระบรมหน่อพิชิตมารมหาฬัพพัญญ
โพธิสัตว์จักรพรรดิราชเจ้าได้ทรงสดับ ก็ทรงปลื้มใจเลื่อมใส
ยิ่งนัก พระองค์ใคร่จะเสด็จไปถวายนมัสการกระทำสักการะ
บูชา เพื่อกุศลเป็นถวาทศนันทตริยะ   จึงดำรัสให้จัด
เครื่องสักการบูชาวามีสมีประการต่าง ๆ เสร็จแล้วยุรยาตร
พร้อมด้วยเสวกามาตย์ราชบริพาร มีบริมนทได้ ๑๒ โยชน์
โดยคณนา   ทรงพาบริพารเสด็จเข้าไปยังภายในมิกจิรวนุโย
ทยานได้ทศนาการเห็นสมเด็จพระนราธมสัมพุทธเจ้า อัน
ทรงสถิตอยู่เหนือพระบวรรัตนบัลลังก์พุทธอาสน์งามประดับ
ด้วยพระทนต์ตังสมหาปฐักษณะ   แลทรงระยับไปด้วยพระ

เรื่องพระเจ้าตากสินราชบรมจักรพรรดิ

๒๕

อดีตยานพยุชนะงาม โอภาส ทรงพระดีริวรรัตนคุณ
พระจันทร์ ณ วันเพ็ญปณณมี รุ่งเรืองไปด้วยพระณพพิช-
พรรณรังสี พุ่งออกจากพระบวรศีรกายทงปวง ครน
ทอดพระเนตรเห็นแล้วก็ให้มีพระหฤทัยพิศวง ลดพระองค์
ลงในช่องพระรัศมีแล้ว ก็ถวายนมัสการด้วยเบญจางค-
ประดิษฐ์ พลาททางซบพระเคี้ยวลงแทบพระบวรบาทบงกช
แห่งพระพุทธองค์เจ้าแล้ว ก็ทรงศีรเสริญพระพุทธศีรระอัน
งามหาที่จะอุปมามิได้ว่า สุกุญจิ วัต เม ทิญจิ ความเห็น
แห่งข้าพระองค์ครน ควรจะนับว่าเป็นความเห็นอย่างดีโดย
พิเศษได้ อนึ่งความระบายนหายใจกลับแห่งข้าพระองค์ครนวน
ก็ควรนับว่าเป็นดมระบายนอันแคลวคล่องไม่ข้องขัด จด
เป็นอย่างดี โดยพิเศษได้ อนึ่งความเป็นไปแห่งชีวิตแห่งข้า
พระองค์ครนวน ก็จดได้ชื่อว่า เป็นชีวิตดีมีผล อนึ่งข้า
พระองค์ได้ยลพระตถาคตพุทธเจ้าพระองค์ใด ข้าพระองค์
ได้ถวายนมัสการด้วยไตรประณามแล้ว แต่พระตถาคตเจ้า
พระองค์น ครนพระองค์ทรงศีรเสริญคุณแล้ว กมพระทัย
ปรีดาบราโมทัยอันกล้าหาญมาทงมทงกายและจิต ทรง
พินิจนึกในพระทัยว่า เรามาได้อุตตมสมบัติปรากฏเยี่ยม

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก

จันทร์บุรี

เพียงเล่มมือพิศมัตตะน กเพราะความทวามอดด้าหะตั้ง
 สัมภุศตราศีสมภาร มีทานอันได้บริจาคไว้เป็นอันมากใน
 ปุริมอุตตภาพ จึงอาจอำนวยผลเห็นปานนี้เป็นส่วนหนึ่ง บัดนี้
 สัมเด็จพระศรีศากยมุนีบรมโลกนาถเจ้า ได้ปลดเปลื้อง
 พระองค์จากสังสารทุกข์ได้แล้ว และยังสัตว์ทั้งหลายให้
 หลุดพ้นจากสังสารภพได้ด้วย พระอาการทุกอริยาบถของ
 พระองค์อย่างไรก็ไปในกาลเบื่องหน้าโน้น แม้เราก็จักปลด
 เปลื้องให้หลุดพ้นจากสังสารทุกข์แล้ว จักนำสัตว์สัตว์
 ทั้งหลายให้หลุดพ้นได้ด้วย โดยอาการเช่นกับพระพุทธเจ้า
 พระองค์คน ๆ

เมื่อสมเด็จพระจอมจักรพรรดิราชโพธิสัตว์เจ้า พระ
 องค์ทรงธรรมเจริญพระพุทธสรีรกายของพระพุทธองค์เจ้าด้วย
 ประการฉะนี้แล้ว ก็ถวายนมัสการลาจากอาสนะเสด็จคืน
 เข้าสู่พระนคร แล้วจึงทรงดำรัสให้ราชบุรุษทั้งหลายขนเอา
 แก่นจันทน์ อันบริบูรณ์ไปด้วยดีและกลิ่นอันดีเลิศมา แล้ว
 ตั้งให้นายช่างสร้างซึ่งปราสาทปราสาท และพระคันธกุฎีและท
 เร็น พร้อมทั้งสถานทจกรมและโรงไฟโรงฉน์ แต่ถว
 ครอบค้ำตั้งละแฉ่น ๆ ถ้วนแล้วไปด้วยแก่นจันทน์ ครั้นแล้ว

ก็สั่งให้นายช่างระดมกันทำ มหาปราสาท ปราสาท อันประเสริฐ
 ถ้วนแล้วไปด้วยแก่นจันทร์แดงทองสนิม ตำมารตจะนำซึ่งความ
 ยินดี สำหรับให้เป็นพระคันชกุฎีที่สถิต โดยสมควรแก่ฤดู
 ทง ๓ ครั้นสำเร็จแล้วก็นมอบถวายเป็นพุทธาธิवादิวหาร
 ถวายมหาทานเป็นอันมากแล้ว จึงทรงทำวจีปณิธานความ
 प्रारब्ध ว่า “อิมินา ปุณณกมฺเมน” ด้วยเดชานุภาพ
 บุญกรรมนี้ ขอจงเป็นปัจจัยให้ข้าพระองค์ได้ตรัสเป็นพระ-
 พุทธเจ้า ทรงพระนามว่า ศากยมนีโคตมบรมครู เต็มไปด้วย
 พระนามของพระพุทธองค์เจ้าเกิด พระพุทธเจ้าข้า” ส้มเด็จพระ
 พระปราณมุนีโลกนาถ ก็ทรงแสดงซึ่งพิธีทางพุทธการกกรรม
 และอัฐฐสโมธาน ให้บรมจักรพรรดิโพธิสัตว์เจ้าทรงทราบ
 ถ้วนทุก ๆ ประการ แล้วก็ตรัสเป็นอนิยตพยากรณ์ว่า
 “ถ้าพระองค์อาจเพื่อบำเพ็ญพระสมมติดังบารมี และบุญ
 มหาทานบริจาคนั้นได้แล้ว จึ่งจะได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้าด้วย
 ประการฉะนี้” ฯ

ดี สุตวา โพธิสตุโต ส้มเด็จพระพุทธองค์องค์
 บรมโพธิสัตว์ ได้ทรงสดับอนิยตพยากรณ์ดังนั้น ก็มีพระ
 กมลหฤทัยเต็มไปด้วยโสมนัสยินดี ประหนึ่งว่าจะได้ตรัส

เป็นพระพุทธเจ้าปานกัน จำเดิมแต่ขึ้นมาพระองค์ทรงทำ
 บุญบริจาคทานเนื่อง ๆ เรยรายจักรวติราชสมบัติกับทั้ง
 แก้ว ๗ ประการ ในพระบวรพุทธศาสนาแล้ว ก็ออกทรง
 บรรพชาอุปสมบทบำเพ็ญเนกขัมมบารมี ทรงศึกษาพิชิตทาง
 คณฤชระ ได้ชำนาญชำนาญในพระไตรปิฎกแล้ว จึงบำเพ็ญ
 เพียรทางพิชิตมถกัมมฐานภาวนา ทรงเจริญญาณและ
 อภิญญามีได้เลื่อน ครนต้นพระชนมายุแล้ว ก็ได้ขึ้นไป
 บังเกิดในพรหมโลกชั้นใดชั้นหนึ่ง ฯ

จบเรื่องพระเจ้าสาครราชบรมจักรพรรดิ

ความดังน ท่านผู้เป็นบัณฑิตชาติพึงสนนินษฐานเกิด
 ว่า เป็นเนื้อความแสดงด้วยปฐมวชิปนิธานแรกออกจากรา
 แห่งพระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเราทั้งหลาย ในสำนักแห่งพระ
 ปุราณมุนี อันได้มาตรัสรู้ในต้นต้พพภัททกอด่งไชยกัปป์นั้น
 ก็และในต้พพภัททกอด่งไชยกัปป์ที่แรกนั้น มีพระพุทธเจ้า
 ถึง ๕ หมั่นองค์ พระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเรา พระองค์
 ก็จุติลงมาจากพรหมโลก ได้มาบังเกิดประสบบพบพระต้มมา
 ต้มพุทธเจ้าทั้ง ๕ หมั่นพระองค์ ได้ทรงทำกฤษฏาภินิหาร

เรื่องพระเจ้าสาครราชบรมจักรพรรดิ

๓๓

สมเด็จพระพุทธเจ้าเสด็จมาเสวยพระสุชาดา
ในสำนักพระพุทธเจ้าเสด็จมาเสวยพระสุชาดา
ภัททกอดังไชยกัปป์นั้นดั่งไปแล้ว ถึงซึ่งดัพพกอดังไชย
กัปป์ที่ ๒ มีพระพุทธเจ้าถึง ๖ หมั่นองค์ ครั้นถึง
ดัพพรตกอดังไชยกัปป์ที่ ๓ มีพระพุทธเจ้ามาตรัส ๗ หมั่น
องค์ ครั้นถึงอุกฤษฏกอดังไชยกัปป์ที่ ๔ มีพระพุทธเจ้า
มาตรัส ๘ หมั่นพระองค์ ครั้นถึงมานภทกอดังไชยกัปป์ที่
ห้า มีพระพุทธเจ้ามาตรัส ๙ หมั่นพระองค์ ครั้นถึงปทุม
กอดังไชยกัปป์ที่ ๖ มีพระพุทธเจ้ามาตรัส ๑๐ หมั่นพระ
องค์ ครั้นถึงอุกฤษฏกอดังไชยกัปป์ที่ ๗ มีพระพุทธเจ้า
มาตรัส ๑๑ หมั่นพระองค์ ครั้นถึงชนตมกอดังไชยกัปป์ที่ ๘
มีพระพุทธเจ้ามาตรัส ๑๒ หมั่นพระองค์ ครั้นถึงดัพพกอดังไชย
กัปป์ที่ ๙ มีพระพุทธเจ้ามาตรัส ๑๓ หมั่นพระองค์ ถิรวรมพระพุทธ
เจ้าทั้ง ๑๔ กอดังไชยกัปป์ นับแต่ดัพพกอดังไชยกัปป์นั้นมา
จนถึงดัพพกอดังไชยกัปป์ที่ ๑๕ เป็นพระพุทธเจ้า ๓ แด่น
๑๖ หมั่น ๑๖ หมั่นพระองค์ ก็และในระหว่างกาลทั้ง ๑๕ กอดังไชย
กัปป์นี้ สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเรา ก็จะได้

ประดับพบพระดัมมาดัมพุทธเจ้า และได้นำฉัพนิพานออก
 พระวาทปวารณาพุทธภูมิโพธิญาณ ในสำนักพระพุทธรเจ้า
 ๓ แด่น ๘ หมั่น ๗ พันพระองค์นั้นทุกๆ พระองค์มา นับแต่
 นิกในพระทัยได้ ๘ อสงไขยกัปป์ และออกวาทได้ ๘ อสงไขย
 กัปป์ นับรวมเข้าด้วยกันเป็น ๑๖ อสงไขยกัปป์ ครั้นล่วงได้
 ๑๖ อสงไขยกัปป์ไปแล้ว และย่างเข้าใน ๔ อสงไขยแด่น
 กัปป์นั้น พระบรมโพธิสัตว์เจ้า ก็ได้เสด็จทศพรพยากรณ์
 ทำนวยในสำนักพระพุทธรเจ้า ๕๗ องค์ มีพระที่บังกรดัมมา-
 ดัมพุทธเจ้าเป็นต้น อันได้มาตรวัดใน ๔ อสงไขยแด่นกัปป์
 นั้น ฯ

เรื่องสุเมธดาบส

เป็นใจความว่า เมื่อ ๑๖ องค์ไชยกัปป์ล่วงแล้วไป จึง
บังเกิดองค์ไชยกัปป์ทั้ง ๕ ธน โดยขอ คือ เตละองค์ไชย ๑
โอภาสองค์ไชย ๑ ชยองค์ไชย ๑ รุจิองค์ไชย ๑ เป็น ๕
องค์ไชยด้วยกัน ก็ในองค์ไชยกัปป์อันเป็นเบืองต้นขอเตละ
องค์ไชยนั้น มีตำระมณฑกัปป์อันหนึ่งบังเกิดชน ทรง
พระพุทธรเจ้าได้ ๕ พระองค์ คือพระรัตนังกร ๑ พระเมฆังกร ๑
พระสรณังกร ๑ พระทบึงกร ๑ บรรดาพระพุทธรเจ้าทั้ง ๕
พระองค์นั้น พระพุทธรเจ้า ๓ พระองค์ คือพระรัตนังกร
พระเมฆังกร แลพระสรณังกร ซึ่งได้ตรัสก่อนนั้น ยังหา
ได้ทรงพยากรณ์ทำนายพระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเราก่อนไม่
เป็นแต่พระบรมโพธิสัตว์เจ้าได้เกิดประสพพบพระองค์ และได้
ทรงทำอิการาภินิหาร ในสำนักพระพุทธรเจ้าทั้ง ๓ พระองค์
เท่านั้น ต่อเมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคารบ ๕ ซึ่ง
ทรงพระนามว่า สัมเด็จพระทบึงกรได้มาตรัสในโลกพระ-
บรมโพธิสัตว์ของเรา ได้มาบังเกิดในตระกูลพราหมณ์มหา-
คาล มีทรัพย์นับ ๘๐ โกฏิเป็นประมาณอยู่ในอมรรัตนนคร

พุทธานามว่า “พุทโธ” นันเป็นนิตย เปตองหนึ่งนิตย
 ออกทำเป็นถุกระทอห่อหามชนชงมุดดิน มาถมในท้องที่
 ทลาดลุ่มเป็นเนินเตนเหลวอยู่นน แดียงมทนต์ดอด เหลวอยู่ยาว
 ประมาณพอจุชวตวบุรุษ ก็พอเวลาดมเด็จพระสันมาดมพุทช-
 เจ้าทบงกร แวดลอมไปด้วยหมู่พระชีนาถวลงงษประมาณ
 ๕ แด้นไกลจะมาถึง พระบรมโพธิสัตว์เจ้าจงทรงกระทำ
 อธิการาภินหาร อธิษฐานชีวิตอุทิศถวายแด่มเด็จพระพุทช-
 องค์ ปลดเปตองชฎาดยายพระเกศ ปลาดผ้าเปตอกไม้กับ
 ทงหนึ่งนิตยลง ณ เบองบนเบือกตมแล้ว ก็ทอดพระกาย
 ลงควาหน้าลงสู่ถนทชาดลาดลุ่มเป็นเนินอนมยังไมได้รจนน
 ตงพระทยอาราธนาว่า ขอพระพุทชองค์กกับทงพระลงงษพุทช-
 บรवारประมาณ ๕ แด้น จงเสด็จทรงย่างพระบาทบทจร
 เขียบบย้าไปบนกายของข้าพระองค์เกิด อย่าได้ลลาค์เลียบลยุ
 เตนอนตนเคย ที่ปงกโร โลกวินู ครงนนมเด็จพระทบงกร
 ดมมาดมพุทชเจ้า ครนเสด็จมาถึงจงทรงสถิต ณ เบองบน
 ศัรษะมณทลแห่งพระดาบส แลวมีพระพุทชพจน์บณชวรตรัส
 ณ ทามกลางบรชททง ๕ ว่า ทานทงหลายจงแลดูสุเมธชฎิต
 ดาบสผู้นี้ ไซ้จะเป็นดามัญญลัตว์พอดิพรายหามิได้ นาน

ไปในอนาคตกาลเบื่องหน้าจะได้ตรัสเป็นพระสัมมาสัมพุทธ-
เจ้าพระองค์หนึ่ง นามว่าศรีศากยมุนีโคตมบรมครู ในที่สุด
๕ อสงไขยเศษแสนกัป นับแต่พระศาสดาพระตถาคตนี้ไป
ครั้นพระพุทธองค์ตรัสพยากรณ์ทำนายพระดาบสเจ้าฉะนั้นแล้ว
ก็เสด็จเหยบบหลักเลยไปจากถ้ำถ่านท่อนนน ๖

อิทิ สุตวาน วณฺโณ ครุฑนบรรรดาฝูงเทพยดาและ
มนุษย์ทั้งหลาย ได้สดับพระพุทธพยากรณ์ทำนายพระดาบส
เจ้าฉะนั้น ต่างคนก็ต่างยงยนิต ถวายเลี้ยงดูการประณม
หัตถอภิวันตยประณามน้อมพระบรมโพธิสัตว์เจ้าอยู่ ครั้น
สดมเด็จพระบรมลัทธิพัญญูเสด็จไปแล้ว พระสุเมธดาบสก็
อุยฺยการดูจากที่ มีพระกายนทริยอันเป็นสุข เพราะ
มีความปราโมทย์หรรษา จึงนั่งตงบัลลังก์ คำนึงถึงพระบารมี
ของพระองค์ ครั้นแล้วก็เสด็จตรงไปยังยัง ณ บำหมิพานต์
ทำฌานและอธิษฐานมิให้เสื่อม ครั้นสิ้นชีวิตก็ไปบังเกิด
ในพรหมโลกพิภพ ๖

จบเรื่องสุเมธดาบส

อันนว่าด้วยปฐมตถพยาเทศ์แรกพระบรมโพธิสัตว์เจ้า
 ของเรา ได้พระพุทธรูปพยากรณ์ทำนายในสำนักพระพุทธรูปังกร
 ทศพลเป็นต้นเป็นเดิมมา เมื่อพระบรมโพธิสัตว์เจ้าของเรา
 แรกได้พยากรณ์ทำนาย ในสำนักพระพุทธรูปังกรสัมพุทธเจ้า
 เมื่อครั้งบังเกิดเป็นตุมเมธาบดเป็นเบองตน ครนต่นอสังไชย
 กับป็นนแลว จาเดิมแต่นั้นมาพระองค์ได้ตถพยาเทศ์ทำนาย
 ในสำนักพระพุทธรูปังกรเจ้าพระองค์อื่น ๆ อีก ๒๓ พระองค์ คือ พระ-
 โกณทัณญะสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ ๑ พระมังคละพระ-
 องค์ ๑ พระตุมมังคละ ๑ พระเวรตะ ๑ พระโสภิตะ ๑
 พระอินมทลล ๑ พระปทุมะ ๑ พระนารทะ ๑ พระพุทธรูปังกร
 ทั้ง ๘ พระองค์นี้ ได้ตรัสในต่วนแห่ง ๔ อสังไชย และในเคษ
 อีกแต่นกป็นน นับตงแต่พระปทุมุตตระไปพระองค์ ๑ พระ-
 ตุมเมธาพระองค์ ๑ พระตุมชาตะพระองค์ ๑ พระปิยทลล
 พระองค์ ๑ พระอดถทลลพระองค์ ๑ พระขมมทลลพระ-
 องค์ ๑ พระตัทธิตตะพระองค์ ๑ พระตลลตะพระองค์ ๑
 พระปุลลตะพระองค์ ๑ พระวิปุลลพระองค์ ๑ พระตัทธิตตะ
 องค์ ๑ พระเวรลลภุพระองค์ ๑ พระกุกกุนนระพระองค์ ๑
 พระโกนาคมนพระองค์ ๑ พระพุทธรูปังกรปะพระองค์ ๑ เป็น

๑๕ พระองค์นับทั้งพระรัตนังกร และพระเมธีกรพระ
 รัตนังกรทั้ง ๓ พระองค์คนเขาดอย จึงเป็น ๒๗ พระองค์ พระ
 พุทธเจ้าทั้ง ๒๗ พระองค์ ได้มาตรัดใน ๔ อสงไขยเศษแสน
 กัปป์นั้น และได้ทรงพยากรณ์ทำนายพระบรมโพธิสัตว์ของ
 เรานี้เพียง ๒๔ พระองค์ มีพระที่ยังกรเป็นต้น จนถึงพระ
 พุทธกัลลปะเป็นที่สุดจึง พระพุทธเจ้าทั้ง ๓ กาล คือใน ๗-๘-๕
 อสงไขยเศษแสนกัปป์เขาดอยกัน เป็นพระพุทเจ้า ๕ แสน
 ๓ หมื่น ๒ พัน ๒๘ พระองค์ ดังพรรณนามาฉะนี้ ฯ

นี้แหละนักปราชญ์ผู้มีปัญญา ฟังดังนี้ฐานเกิดว่า
 สัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ได้บำเพ็ญพระสมดัง
 บารมีพุทธาภิหาร เป็นบุญชกโพธิสัตว์มา กว่าจะได้
 บรรลุพระปรมาภิเชกสัมโพธิญาณนั้นนานกว่านานยิ่งนักหนา
 กำหนดได้ถึง ๒๐ อสงไขยก้าวไรแสนมหากัปป์ ได้พบพระ
 พุทธเจ้าคนนานับได้ถึง ๕ แสน ๓ หมื่น ๒ พัน ๒๘ พระองค์ ตาม
 ทพรรณนามาฉะนี้ ฯ

เตนาคู ไปราณา เหตุดังนี้ พระไปราณาจารย์
 เจ้าทงหลาย จึงได้แต่งตั้งค่านโมจบตันไว้สำหรับกุลบุตร
 ทงหลาย จะได้ถวายนมัสการประณามนอบน้อมถึงพระคุณ

พระสัทธาทิกพุทธเจ้า

๔๑

พระพุทธเจ้าทั้งหลายทดวงดับไปในอดีตกาล เป็นส่วนแห่ง
อุกษตัตถุญญาผู้บำเพ็ญพุทธานุหาร เป็นบุญญาธิกโพธิสัตว์
เพื่อจะได้บังนุกาจรตเถยซึ่งสรรพภัยพิบัติอันตรายทั้งปวง ฯ

ว่าด้วยพระพุทธเจ้าบุญญาธิกะ จบ

อนัตถิ จะได้แก้ไขในพระพุทธเจ้า เป็นพระวิปจิต
ัตถุญญา ผู้บำเพ็ญพระบารมีเป็นสัทธาทิกพุทธเจ้า แรกเริ่ม
สร้างพระบารมี บำเพ็ญพุทธานุหารพุทธานุกรรมได้
ประสพพบมานน แท้จริงพระวิปจิตัตถุญญาผู้บำเพ็ญพุทธานุหาร
เป็นสัทธาทิกโพธิสัตว์ ยิ่งด้วยศรัทธา กำหนดพระบารมี
เพียง ๘ อสงไขยก้าวไรแสนกัปนั้น ก็ได้ประสพพบพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าทั้งหลาย กำหนดได้ ๓ ล้าน ๒ หมื่น ๕ พัน ๕๕
พระองค์ มากกว่าพระอุกษตัตถุญญาผู้บำเพ็ญพระบารมีเป็น
ส่วนบุญญาธิกโพธิสัตว์นั้นถึง ๒ เท่า แม้จะกำหนดกาลแรก
เริ่มสร้างพระบารมีมานน กว่าจะได้สำเร็จแก่พระปรมาภิเชก
สัมโพธิญาณก็นานกว่านานยั้งนัก กำหนดถึง ๕๐ อสงไขย
เศษแสนกัป นานกว่าพระบุญญาธิกะ ๒ เท่า ฯ

ก็และขอทว่า ซึ่งกำหนดพระวิปจิตัตถุญญาสัมพุทธเจ้า
ผู้เป็นสัทธาทิกะนั้น ทรงสร้างพระบารมี ๘ อสงไขยก้าวไรแสน

มหากัปปันน กำหนดตั้งแต่แรกได้ตั้งชยาภรณ์ทำนาย ใน
 ด้านกัณฐมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นนิตยโพธิสัตว์ มีพระ
 บารมีอันเที่ยงแท้ที่จะได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้านนต่างหาก กิต
 แทนนทรงสร้างพระบารมีถึง ๕๐ อสงไขยแสนกัป คือกำหนด
 นับแต่แรกตรัสรู้ในพระทัยว่า จะตรัสเป็นพระสัมพุทธ-
 เจ้า แต่ยังออกพระวาจาไม่ได้ อันเป็นลัทธิมนโพนนิชาน กิ
 นานนับได้ ๓๕ อสงไขย จึงออกพระวาจาได้ และได้พบ
 พระพุทธเจ้า ๒ แสน ๕ หมื่นพระองค์ กำหนดแต่แรกออก
 พระวาจาได้แลถ้วนมา เป็นลัทธิวิปนิชาน กิ นานนับได้
 ๓๘ อสงไขย จึงปรารถนาพร้อมทั้งกายและวาจาและน้ำใจ
 ได้ ได้พบพระพุทธเจ้า ๗ แสน ๗ หมื่น ๕ พันพระองค์ กำหนด
 แต่ปรารถนาพร้อมทั้งกายวาจาและน้ำใจได้ อันเป็นลัทธิกาย
 วิปนิชาน กิ ชำนานนับได้ ๘ อสงไขย เศษอีกแสนกัป
 ได้พบพระพุทธเจ้า ๕๕ พระองค์ ถ้านับรวมทั้งสิ้นแต่แรกเริ่ม
 สร้างพระบารมีมากกว่าจะได้ตรัส จึงเป็น ๕๐ อสงไขยเศษ
 แสนกัปด้วยกัน รวมพระพุทธเจ้าได้ ๓ ล้าน ๒ หมื่น ๕ พัน
 ๕๕ พระองค์ อันเป็นประเภทแห่งพระสถิตาธิกโพธิสัตว์เจ้า
 ทุก ๆ พระองค์มา เหมือนอย่างในภัททกัปป์ อันเป็น

ปัจจุบันทุกวณน มีความเจริญด้วยกำลังเป็นอันมาก ทรง
 สัมเด็จพระพุทธเจ้าได้ถึง ๕ พระองค์ เช่นนม โดยน้อยไม่
 มาก ยากที่ผู้ใดจะได้ประสบพบเห็น ต่อมา ๗ จึงจะเป็น
 จะมชนบางแต่ละครวงละท กษอวาททกปป้อนเป็นปัจจุบัน
 ทุกวณน ทรงสัมเด็จพระพุทธเจ้าได้ ๕ พระองค์นั้น คือพระ
 กุกกุตันชะพุทธเจ้าพระองค์ ๑ พระโกนาคมน์บรมศาสดาพระ-
 องค์ ๑ พระพุทธกัลลปะสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ ๑ สัมเด็จพระ
 พระลัทยมุนี โคดมบรมครูเจ้าของเรานพระองค์ ๑ สัมเด็จพระ
 พระศรีอริยเมตไตรยเจ้า อันจะมีมาในอนาคตกาลเบื้องหน้า
 นนอกพระองค์ ๑ ทรง ๕ พระองค์นี้แลย่อมได้อุบัติตรัสใน
 ภัททกัปปัจจุบันทุกวณน โดยลำดับกัน ถ้าจะแบ่งกัน โดย
 ประเภทพระบรมโพธิสัตว์ ก็ได้ ๓ จำพวกคือพระอุกขติ-
 ตัญญุโพธิสัตว์ จัดเป็นปัญญาธิกสัมพุทธเจ้าจำพวก ๓ คือ
 พระวิปจิตัญญุโพธิสัตว์ จัดเป็นสัทธาธิกสัมพุทธเจ้าประเภท ๑
 คือพระเนยยะโพธิสัตว์ จัดเป็นวิริยาธิกสัมพุทธเจ้าประเภท ๑
 เป็น ๓ ประเภทฉะนี้ แลพระพุทธสัมมาสัมพุทธเจ้า
 พระโกนาคมน์ พระพุทธกัลลปะ ๓ พระองค์นี้ ถอนทรง
 ถวายพระบารมีมาเป็นฝ่ายสัทธาธิกะยังด้วยศรัทธา ถอน

พระศากยมุนี โคตมบรมศาสดาจารย์เจ้าของเราในปัจจุบันนั้น
 พระองค์ทรงสร้างพระบารมีมา เป็นฝ่ายบุญญาธิกะยิ่งด้วย
 พระบุญญา พระอริยมุตโตยมหาบุรุษ อันจะได้ตรัสใน
 อนาคตกาลนั้น พระองค์ทรงสร้างพระบารมีมา เป็นฝ่าย
 วิद्याธิกะยิ่งด้วยความเพียร สิ้นเด็จพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์
 ซึ่งจัดเป็นประเภทโพธิสัตว์ทั้ง ๓ จำพวกนี้ ได้มาตรัสใน
 ภัททกัปปัจจุบันทุกวณนั้น ฯ

กุกกุสนฺโธ นาม จิโน องค์สมเด็จพระกุกกุสนฺธะ
 สัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ผู้รุ่งเรืองไปด้วยเดชมหาลัทธิประ
 เจริญยิ่งด้วยยศจะนับประมาณมิได้ พระองค์เป็นผู้เลิศเล่ห์
 ประหนึ่งมหาสมุทรสาครณะนั้น ทรงบำเพ็ญพุทธาภินิหาร
 พุทธการกกรรมฝ่ายลัทธิธิกะ ครบจำนวนถวณ ๔๐ อสงไขย
 ก้าวไรแสนมหากัปป์บริบูรณ์แล้ว ในปัจจุฉิมภวิกกภาพ พระองค์
 ได้เสด็จอุบัติในดุสิตพิมานสวรรค์ เสด็จทิพยสมบัติอยู่ในดุสิต
 พิมานนั้น ครบจำนวนถวณทิพยอายุชัย คณนาได้ ๕ พันปี
 ทิพย์แล้ว ก็จุติจากดุสิตพิมานสวรรค์ลงมาอุบัติในมนุษยโลก
 ทรงถือเอาชาติกำเนิดในพระนครราชธานี มีนามกว่าเมท
 นคร พราหมณ์ผู้เป็นพุทธบิดามีนามกว่าอัครกตตพราหมณ์

พระพุทธชมารดาทรงพระนามวิสาขามหาพรหมณี พระกุกกุตันชะ
 หน่อพุทธางกูรบรมโพธิสัตว์เจ้านัน เบื้องว่าด้วยดัมปัตเป็น
 บรมสุขอยู่ในชราวาสวิสัย ตราบเท่าถึงพระบารมีญาณแก่
 กถา ถึงกำหนดบริจาคล้มยแล้วก็ได้เห็นซึ่งนิมิต ๔ ประการ
 คือ คนแก่ชรา คนเป็นโรคอาพาธ คนตายวายชีวิต แลเห็น
 บรรพชิต เป็นคารบ ๔ อันเทพยดาหากแสดงให้เห็น มี
 พระกมลหฤทัยเบอหน่ายจากชราวาส พระองค์ก็เสด็จชนทรง
 มงคลราชมงคล แลออกออกกลุ่มหาภิเษกรรมณบรรพชา
 ทรงทรมหาปณิธานวิริยภาพทุกกรกิริยาอยู่ ๓๐ เดือน แล
 เสด็จไปสู่คองไม้สิริพฤษภามหาโพธิ์คยไม้ชก ทรงเวียราย
 ลงซึ่งหยาดน้ำเสด็จพระสัตยาธิษฐาน หยาดน้ำบังเกิด
 เป็นรัตนบัลลังก์สูงได้ ๓๖ ศอก พระองค์ก็เสด็จชนทรงสถิต
 นั่งเหนือออปราชิตบัลลังก์อาสน์ ฌณฺญเสยซึ่งเบญจพิชमार
 มีพระยาวัดสัตว์ดีมาราธิราชเป็นประธาน ให้ปลาทนากาหารหนี
 ไปแล้ว พระองค์ก็เสด็จแก่พระบวรสมันตญาณ เป็นองค์
 พระศาสดาจารย์จอมจุฬาลักษณ์เฉลิมโลกทั้ง ๓ และดัมเด็จพระ
 กุกกุตันชะดัมมาดัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีพระบวรธรรมะ
 อังคาพยพสูงได้ ๔๐ ศอก พระบวรองค์รัศมี ๖ ประการ อัน

กุกกุสนธสฺส อปรเน ครนอปรภาคตมย เบอง
หน้าแต่คำสอนาแห่งพระกุกกุตันชะตัมมาตัมพุทฺธเจ้าดวงไปแล้ว
ชานาน ตราบเท่าถึงพุทฺธันตรกาลอนันนง กำหนดด้วยพน
พสุชาตุงขนได้ ๓ โยชน จึงถึงลำดับแห่งพระโกนาคมน
บรมชินโลกเชฏฐได้มาอุบัติตรัสในโลก แท้จริงตมเด็จพระ
โกนาคมนบรมตัพพัญญะ พระองค์ทรงบำเพ็ญพุทฺธภาณินหาร

กุกกุสนธสฺส อปรเน ครนอปรภาคตมย เบอง
หน้าแต่คำสอนาแห่งพระกุกกุตันชะตัมมาตัมพุทฺธเจ้าดวงไปแล้ว
ชานาน ตราบเท่าถึงพุทฺธันตรกาลอนันนง กำหนดด้วยพน
พสุชาตุงขนได้ ๓ โยชน จึงถึงลำดับแห่งพระโกนาคมน
บรมชินโลกเชฏฐได้มาอุบัติตรัสในโลก แท้จริงตมเด็จพระ
โกนาคมนบรมตัพพัญญะ พระองค์ทรงบำเพ็ญพุทฺธภาณินหาร

สมภารบารมีพุทธการกกรรมเป็นล่อนต์ธาทิกโพธิสัตว์
กำหนดพระบารมี ๕๐ อลงไชยเคษแด่นกัปป ได้พบพระพุทธร-
เจ้า ๑ ล้าน ๒ หมื่น ๔ พัน ๕๕ พระองค์ ครบจำนวนล่อน
ธาทิกโพธิสัตว์บารมีแล้ว และตั้งธรรมาการทองเทียว
เสวยสมบัติอยู่ในสวรรค์และมนุษย์ต้นกาลช้านาน ครั้นมา
ถึงปัจฉิมภวกภาพ พระองค์ก็ไต่ชนไปอุบัติบังเกิดในดุสิต
วิมาน เสวยทิพยสมบัติอันโอฬาร กำหนดทิพยอายุกาลใน
ดุสิตพิภพนั้นเพียงไรแล้ว พระองค์ก็จุติจากพิมานเมืองสวรรค์
เสด็จลงสู่ปฏิสนธิในคัพ โภทรแห่งพระพุทธรชนนี้ ผู้มีนามขอ
ว่า อุตตราพราหมณ์ พระพุทธรชนกาธิบติมีพระนามว่า
ยัญญะทัตตมหาพราหมณ์ พระองค์ทรงเจริญวัยอยู่ใน
โสภิตนคร ครั้นเสวยสิริสมบัติเป็นบรมสุขอยู่ในฆราวาส-
วิสัย ตราบเท่าถึงพระบารมีญาณแก่กล้ากำหนดปริปากสมัย
สมควรจะได้ตรัสรู้แล้ว พระองค์ก็ทรงตั้งระชงวิภวสมบัติ
บรมสุขนั้นเสีย เสด็จขึ้นสู่มณฑลหัตถพระที่นั่งออกมาสู่มหา-
ภิเนษกรรมณบรรพชา ทรงกระทำทุกกรกิริยาอยู่ ๑ เดือนเป็น
กำหนด พระองค์เสด็จไปยังคองไม้พระศรีรัตนมหาโพธิ-
อุทุมพรพฤษภ (คือไม้มะเดื่ออุทุมพร) ทรงลาดลงซึ่งหน้าคา

เสด็จพระลัตยาธิษฐาน หนุ่ญาคากับนาคาดบงเกิดชนเป็นรัตน-
 บัตถ์ก่ตั้งได้ ๒๐ ศอก ณ ภายใตไม้อุทุมพรพฤษณน ครน
 พระองค์เสด็จชนทรงสถิตนงเหนออปราศตบัตถ์ก อาถนน
 แลว กทรงก่าจตเสยชงเบญจพชมารทง ๕ มีพระยาอัสสวดี
 มาราชราชเป็นประธาน กับทงมารและเสนามารให้ปลาตนา-
 การหนีไปแลว พระองค์ก็ไ้เสด็จแก่การพระบวรธมน์นต-
 ญาณ เป็นองค์เอกอัคราจารย์จอมจุฬาเลิศเฉลิมโลก ๓ หล้า
 พระองค์มีพระวรกายอันไพโรจน์เจริญย้งได้ ๓๐ ศอก พระ-
 ฌพพิตรังศรีศมี ๖ ประการ ทแผ่ชานออกจากพระวรกาย
 เป็นนิตยกาต ทงกลางวันและกลางคืนนไม่มีกำหนดนิยม
 พระองค์มีพระพุทธรประสงค์จะให้พระรศมีพุ่งออกไปเพียงใดก็
 พุ่งออกไปเพียงน โดยพระพุทธรฤทัยประสงค์ พระองค์
 มีพระชนมายุยืนยงคงอยู่เพียง ๒ หมื่นปีเป็นกำหนด มีคู่พระ-
 อัครสาวกทง ๒ ชายชวา มีนามนิยมว่า โสภิตเถระพระองค์ ๑
 พระอุตตรเถระพระองค์ ๑ พระธมฺมุตเถระกับพระอุตตเถระ
 ทง ๒ นเป็นคู่อัครสาวกชายชวา ไม้อุทุมพรพฤษชาติเป็น
 ไม้มหาโพธิ์ สม่เด็จพระโกนาคมนบรมศาสดาจารย์พระองค์
 นน ครนพระองค์ทรงบรมานพระชนม์ เสด็จเทยวกระทำ

พระสัทธาธิกพุทธเจ้า

๔๕

พุทธกิจอยู่ ตราบเท่าบรรจบครบจำนวนถวณ ๓ หมื่นพระ-
 วังสาแล้ว ก็เสด็จดับขันธนิพพานพระพักตร์เข้าสู่พระอมตมหา-
 นครนิพพาน ตามภูมิประเพณีพระพุทธรเจ้าทั้งปวง อันลวง
 ดับพระนิพพานน น

โกนากมนสุต อปเรณ ครนตถิปเตอนคณวันลวง
 มา ๆ เบื้องหน้าแต่ศาสนาพระโกนาคมนันต์มพุทธเจ้านั้นชา
 นานประมาณได้ ๑ พุทธันตร จึงถึงศาสนาพระพุทธรเจ้ากัณฑ์ปะ
 ลัมมาลัมพุทธเจ้ามาโดยลำดับ แท้จริง ลัมเด็จพระพุทธรเจ้า
 กัณฑ์ปะลัมพุทธเจ้านั้น ก็ทรงบำเพ็ญพระสมมติตั้งตบารมีพุทธา-
 ภิหาร เป็นลัทธิสัทธาธิกโพธิสัตว์ กำหนดพระบารมี ๕๐
 อสงไขยเศษแสนกัปป์ ได้พบพระพุทธรเจ้า ๑ ด้าน ๒ หมื่น
 ๕ พัน ๕๕ พระองค์ ครบจำนวนลัทธิสัทธาธิกโพธิสัตว์แล้ว
 และตั้งรณการเลื่อยรมย์ขมทิพย์สมบัติ และมนุษย์สมบัติ
 อยู่ในมนุษย์ต้นพุทธันตรหนึ่ง พระองค์ก็เสด็จอุบัติบังเกิดใน
 ชนดุสิตพิมาน กำหนดทิพพะมายุกาลได้พันปีทิพย์ แล้วก็จุต
 ลงมาบังเกิดในมادتักพ โภทรแห่งพระชนนี ในกรุงพาราณสี
 มหานคร ลัทธิลัมเด็จพระพุทธรบิธ ทรงพระนามชื่อว่า

พรหมทัต พระพุทฺธมหารดาทรงพระนามชื่อว่าธมมวณิ-
 พราหมณิ และลัสมเดจพระพุทฺธกัลลปะหน่อพระพุทฺธราชกูรเจ้า
 นน ครนด้วยลัสมบัตติอยู่ในชวราวาส ตราบเท่าพระบารมี
 แก่กล้าลัสมควรแก่ปรีปากลัสมยจวนจะได้ตรัสแล้ว และได้ทอด
 พระเนตรเห็นจตุณิมิต ๕ ประการ อันเทพยดาแต่งบันดาด
 ให้ปรากฏ พระองค์ก็เบอหน่ายจากเพศชวราวาส เล็ดจออก
 ลุ่มหากิเษภกรรมณบรรพชา กับทั้งพระมนเทียรมหาปราสาท
 อนดอยเลื่อนเคลื่อนตามไป ครนพระองค์ทรงกระทำทุกกร-
 ภิรียมหาปธานวิริยภาพสัน ๗ ทิวาวันแล้ว ก็เล็ดจไปสู่คองไม้
 มหานิโครชพฤกษัตนไทรใหญ่ ลาดลงซ่งหญาคาเดียง
 ลัตยาธิษฐาน หญาคากบังเกิดเป็นรัตนบัลลังกตงอยู่ ณ ภาย
 ไตรมมมานิโครชพฤกษ ก้าหนดได้ ๑๕ ค่อกทรงผจญเสียดซึ่ง
 พระยามาราชราชกับทั้งเสนามาร ให้พ่ายแพ้พระบารมีแล้ว
 พระองค์ก็ไต่ตรัสแก่พระธรรเพชณุกฤษฏาณาน เป็นเอก
 อัครบรมคาสดาจารย์จอมโลกทั้ง ๓ หล้า พระองค์มีพระบวร-
 กายอันรุ่งเรืองไพโรจน์สูงได้ ๒๐ ค่อก พระฉัพพรรณรังสี
 รศัมมพรรณ ๖ ประการ ชานออกจากพระธรรกายเป็นนิตย
 แม้พระองค์มีพุทฺธประสงค์จะให้ชานออกไปเพียงเท่าไร ก็ชาน

พระสัทธาธิกพุทธเจ้า

๕๑ -

ไปได้เพียงนั้น มีพระชนมายุได้ ๒ หมื่นปีเป็นกำหนด และ
มีคู่พระอัครสาวกซ้ายขวา โดยนามว่า พระติสฺสเถระพระองค์ ๓
พระภารทวาชะพระองค์ ๑ พระสัพพมิตตเถระได้เป็นพระ-
พุทธอุปัฏฐาก พระอรุณากฤษฺณกับพระอรุณเวลาเถรทั้ง ๒
เป็นคู่อัครสาวกทั้งซ้ายขวาของพระองค์ พระมหานิกะ
พฤกษไทรใหญ่เป็นไม้มหาโพธิ์ และพระพุทธรูปปางสมา-
ธิพุทธเจ้านั้น ครนทรงทราบพระชนม์เที่ยวโปรดสัตว์
ครบจำนวนถ้วน ๒ หมื่นพระวโรกาสแล้ว ก็เสด็จเข้าสู่พระ-
ปรินิพพาน ฯ

กสฺสปพุทธสฺส อปรน ครนขปรภาคสมัยยิตมา
เบองหน้าแต่คำสอนแห่งสมเด็จพระกัสสปเจ้านั้น ชำนาญ
ประมาณได้ ๓ พุทธันตร จึงถึงคำสอนแห่งพระโคตมบรม-
ศาสดาเจ้าแห่งเราโดยลำดับ ๆ แท้จริงสมเด็จพระสัพพัญญู
พุทธเจ้าของเรา พระองค์ทรงบำเพ็ญพระสมณกิจบารมีมา
เป็นล้นอนันตัญญาธิกะโพธิสัตว์ กำหนดพระบารมี ๒๐ อสงไขย
กัณโถกมหารูปได้พบพระพุทธเจ้า ๕ แล่น ๑ หมื่น ๒ พัน
๒๘ พระองค์ ครบจำนวนล้นอนันตัญญาธิกะโพธิสัตว์แล้ว และ
ตั้งธรรมาการเวียนว่ายด้วยทิพยสมบัติอยู่ต้นกาลชำนาน

ประมาณ ๑ พุทธันดร ครั้นมาในอด้านที่๑สุดพระชาติแดง
 หาพระบารม^{๒๕}นพ พระองค์บังเกิดเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระ
 พระเจ้ากรุงธนบุรีอันได้เสวยมไหศุริย์สมบัติในกรุงเชตุพนคร
 ดีพิ มีพระนามว่าเวสสันดรบรมกษัตริย์ ได้ทรงอำนาจพระ
 ทานบารมีจริยานุวัตรเป็นมโหฬาร เป็นต้นว่าได้สดะพญา-
 คชสารพระทนต์ทรงบัลลังก์นาค และได้อำนาจสัตตตถกมหา
 ทานบริจาคถึงละ ๗ ร้อย ๆ ตำเเร็จ จึงเสด็จไปศิริวงกฏเป็น
 คาบสัณยิ ได้สดะพระชาติและนางกัณหาพระราชบุตรีดา
 ให้เป็นบุตรทานบริจาคแก่ชุกพรหมณพฤตมาจารย์ แล้ว
 ได้ทรงอำนาจพระมัทรีเยาวมาลย์มิ่งมเหสีแก่นันทพรหมณ
 เป็นมิ่งมกุฎมหาบริจาคทานปรมัตถบารมี อันเป็นยอดยาก
 ที่บุคคลจะพึงกระทำได้ พระองค์ได้โดยง่ายคาย ด้วยมี
 พระกมลมุ่งหมายต่อพระบวรสมันตญาณ ครั้นสุดสิ้นพระชน
 มานแล้ว ก็เสด็จดับขันธสวรรคต ขึ้นไปอุบัติปรากฏเป็น
 สันตลิตเทวราชในอมรพิमानสวรรค์ เสวยมไหศุริยมหันท-
 มโหฬารในดุสิตพิมานชั้นกาดช้านาน กำหนดอายุได้ ๕ พันปี
 ทิพย์ แล้วเสด็จจากดุสิตพิมานมาศ มาถือเอาปฏิสนธิชาติ
 ในมาตุคัพโภทรแห่งพระมารดา ผู้ทรงพระนามสิริมหามายา

ราชเทวี เป็นอัครมเหสีแห่งลัคนาเดวีพระเจ้าสุทโธทนะมหา-
 ราชบรมกษัตริย์ผู้เสวยศักราชในกรุงกบิลพัสดุ์ราชธานี
 เมื่อพระชนมพรรษาครบจำนวนถวญาคำแล้ว ก็ประสูติ
 จากครรภ์พระมารดาในป่าดงพินวัน พร้อมด้วยอัครวรย
 จดาจตุรตถกษัตริย์พหุมน โลกชาติ ครนทรงพระเจริญใหญ่
 ได้ ๑๖ ปี พระองค์ก็ได้อภิเษกเป็นเอกอัครราชินี
 เสวยมไหศุริย์สมบัติอยู่ในมราวาสได้ ๒๕ ปี ได้ทอดทัศนาการ
 จตุรุมตทั้ง ๔ คือคนพิการชรา และคนเป็นโรคอาพาธ และ
 คนตายวายชีวิต เห็นเพศบรรพชิตเป็นคารบ ๔ ก็มีพระกมล
 หฤทัยน้อมไปในที่จะทรงบรรพชาเพศ เห็นอนิจจังดังเวช
 เบื่อหน่ายจากสิริราชสมบัติ จึงมีพระราชโองการตรัสตั้ง
 นายฉันทามาศย์ ให้ผู้มากำแก้วกณัฐฐอัครราช นายฉันทา-
 มาศย์ก็ผู้มากำพระที่นั่งในเวดารাত্র นำอัครพาชีมาประทับ
 ไว้ตามพระหฤทัยประสงค์ พระองค์ก็ขณัฐฐลงมาพระที่นั่ง
 ออกจากพระราชนิเวศน์มไหศุรวรย เป็น ๒ คน กับนายฉันทา-
 มาศย์นั้น พระหฤทัยจะได้เห็นไหวพะว้าพะวังด้วยพระราชวัง
 และพระราชบิดามารดาพระพินพาและพระราหุลหามิได้ คง
 พระหฤทัยด้วยพระบรรลัมนันตญาณ ครนพนบรรดาเทวดา

๕ ทงหลาย ก็พากันมาติดตามดูเสด็จแน่นหนาทางหน้าและหลัง
 พระองค์ก็เสด็จรีบไปถึงปากฝั่งแม่น้ำอินมามันที อันมีอยู่ ณ ที่
 ๖ ลุดพระนคร แล้วจึงให้สัญญาแก่มาแก้วด้วยชั้นพระบาท
 ๗ เพื่อจะเผ่น โผน โจนข้ามแม่น้ำไป ม้าก็ณัฐรู้อัศวราชก็ไล่ด
 ๘ โผน โจนข้ามแม่น้ำไปได้ถึงฝั่งโน้นด้วยพระบาทบารมี แลแดง
 ๙ นิมิตเหตุที่พระองค์ได้รอนชนเวไนยชน ให้ข้ามพ้นห้วงมหรร
 ๑๐ ณพภพสงสาร ส้มเด็จพระชินวรผู้ทรงญาณก็ทรงตัดพระ
 ๑๑ โมลิตด้วยพระแสงขรรค์ ชัดมวยพระ โมลิตนั้นขึ้นไปในท้อง
 ๑๒ นภากาศ ส้มเด็จพระอินทราชาราชกานาเอาพระอบแก้วมณีนมา
 ๑๓ รองรับพระโมฬิมวยพระเกศ อัญเชิญขึ้นไปประดิษฐานไว้
 ๑๔ ในพระจุพามณเฑียร เป็นที่ให้อัดการบูชาแก่เทวดาใน
 ๑๕ สรวงสวรรค์ ส่วนท้าวชมพูกามหาพรหมนกกานาเอาไตรจีวร
 ๑๖ บาตรบริขารมาถวายในขณะนั้น ส้มเด็จพระชินวงศ์ก็ทรง
 ๑๗ บรรพชาในปีเถาะ ตั้งพระหฤทัยอุทิศเฉพาะต่อพระบวรสมันต
 ๑๘ ญาณ ครั้นทรงบรรพชาเสร็จแล้ว ก็เสด็จไปทรงกระทำ
 ๑๙ ทุกกรกิริยามหาบั้งฐานวิริยภาพความเพียรอันยิ่งใหญ่ ใน
 ๒๐ อรัญญประเทศราวไพร ใกล้แดนพระนครพาราณสีได้ ๓
 ๒๑ พระวัสสา ครั้นแล้วก็เสด็จไปรับข่าวมรณูปายาสอนนางสุชาดา

พระสัทธาธิกพุทธเจ้า

๕๕

ถวายด้วยถาด ทรงฉันข้าวมธุปายาสฉันประมาณ ๕๘ ก่อน
ดำเรจแฉวงจึงเสด็จไปสู่แม่น้ำเนรมิตรา ดอยถาดเลี้ยงพระ
บารมี ถาดทองกลอยเรวรัตตด้วยชลกระแฉ่นธิ ประหนึ่ง
ว่าพระยาสุวรรณราชหงส์บิน ครนแล่นออกไปไกลได้ ๑๖
ศอกแล้ว ก็จมลงตรงพิภพแห่งพระยาภานุราชา ลงไป
สถิตประดิษฐานอยู่กับถาดแห่งส้มแดงพระพุทธเจ้าทรง ๓ พระ
องค์นั้น ครนเวลาถ่ายนหัดมัย พระองค์ก็เสด็จไปสู่คองไม้
มหาโพธิ์ ทรงรับหม้อคา ๗ ก้อนใส่ตถิยพราหมณ์นำมาถวาย
พระองค์ทรงเกลียดชังหม้อคาเลี้ยงสัตว์ยาธิฐาน หม้อคา
กับนาคดบังเกิดเป็นรัตนบัลลังก์สูงประมาณได้ ๕ ศอก ประ
ดิษฐานอยู่ภายใต้ต้นไม้มหาโพธิ์ พระมหาบุรุษราชเจ้านั้น
ก็เสด็จขึ้นทรงสถิตเหนือพระอปราศิตบัลลังก์ ตั้งพระธมาธิ
จิตมั่นมิได้หวั่นไหว ในเวลาถ่ายนหัดมัยก็ทรงกำจัดเสีย
ได้ซึ่งบัญญัติพิชमार มีพระยาอัสสวติमारาชราชเป็นประธาน
กับทงमारเตนา ให้พ่ายแพ้อำนาจด้วยพระธมตังสบบารมี
ญาณ ปลาดนาการหนึ้นแล้ว ในเวลาปฐมยามพระองค์
ก็ยังจิตตถณานให้บังเกิด ครนจิตตถณานบังเกิดชนแล้ว ก็
ได้ซึ่งบุพเพนิวาส ระลึกชาติในหนหลังได้โดยอเนกชาติไม่

ขัดขวาง ยับยั้งอยู่ด้วยอุปเพณีสัจญาณนั้นตลอดปฐมยาม
 แลว ครนย่างเข้าปัจฉิมยาม พระองค์ก็ชำระเสียซึ่งทิพพจักขุ
 ญาณและทิพพโสตญาณ มีพระเนตรและพระกรรณดุจทิพย
 เห็นแจ้งประจักษ์ในสัตว์และสิ่งสารเห็นตลอดทั่วโลก และ
 ได้ทรงสดับเสียงประจักษ์แจ้งตลอดโลก พระองค์ทรงดำรง
 อยู่ด้วยพรชำระทิพพจักขุญาณและทิพพโสตญาณนั้น ด้น
 เวลามีชณมยามแลว ครนดวงเข้าปัจฉิมยาม พระองค์ก็
 ทรงปลงพระญาณลงในกิจที่จะพิจารณาปัจจุอาการ คือ พระ
 ปฏิจจัมมุปบาทธรรม ๑๒ ประการ มีอวิชชา เป็นอาทิ มีชรา
 มรณะเป็นปริโยสาน เป็นอนุโตมปฏิโตมถอยหน้าถอยหลัง
 ไป ๆ มา ๆ เมื่อเวลาปัจจุสมัยจะใกล้รุ่ง พระองค์ก็ได้ดำริ
 แก่พระบวรสมัยภู ตรัสรู้แจ้งจบตลอดไปในสรวพเนยย
 ธรรมทั้งปวงด้วยอาการมิได้วิปริต ประดับด้วยพระคุณ
 ทั้งปวง มีทศพลญาณและจตุเวดสารัชชญาณเป็นต้น และ
 ประดับพร้อมไปด้วยพระคุณเนमितกนามทั้ง ๘ ประการ มีพระ
 อรหเป็นต้น เป็นบรมทักขิเนยยบุคคลอันประเสริฐ สัมควร
 ทจะรบทักขินาทานและสรวพเครื่องสักการบูชาวรามิตอัน
 ประเสริฐ ของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายในแห่งโลกธาตุ

พระสัทธาธิกพุทธเจ้า

๕๗

เป็นบรมโลกนาถอัครนายก   แนะนำสรรพเวไนยให้ชนผู้
มรรคาอันเกษม   กล่าวคือมรรคผลและนิพพาน   และเป็น
บรมศาสดาจารย์ของเทวดา   และมนุษย์ทวยนิกรทั้งปวง ฯ

เมื่อพระองค์ได้สำเร็จแก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณ
แล้ว   แด่นพมา   พระองค์กตงพระทัยที่จะตรัสเทศน์นารอชน
เวไนยสรรพสัตว์   จึงเสด็จไปตรัสพระธรรมเทศนาพระธัมม-
จักกัปปวัตตนสูตร   โปรดบัญญัติกัณย   ภิกษุทั้ง ๕   ณ ที่ป่า
อิติปตนิมิกทายวัน   ยังพราหมณ์ทั้งหลาย ๑๐   โกฏิ   มีพระ-
อัญญาโกณฑัญญะเป็นประธาน   ให้ผู้ติดตามนำอมฤตรสวารี
กล่าวคือพระอรหัตตผล   เวลานั้นพระองค์ทรงเห็นซึ่งอุป-
นิสัยของยถ์กุลบุตร   อันมีความเบื่อหน่ายจากเพศฆราวาส
แล้วละเลยซึ่งเคหสถานออกจากบ้านไปในเวฬุารাত্রีกาลพระ
องค์ทรงประธานซึ่งเอหิภิกขุแก่ยถ์กุลบุตร   ยังยถ์กุลบุตรให้
บรรดุมรรคผล   คือพระนิพพานแล้ว   ยังค้นหาแห่งพระยถ์
๕๕ คนให้บรรพชาด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา   แล้วก็ได้บรรด
พระอรหัตตทั้ง ๕๕ คนนั้น   ในระหว่างนั้นบังเกิดมีพระ-
อรหัตตชนในโลก ๖๓   พระองค์ด้วยกนกบทงพระองค์ด้วย ครน
แล้วพระองค์ก็ส่งพระอรหันต์ทั้งหลายเหล่านั้นไป   เพื่อจะให้

แนะนำสั่งสอนสรรพสัตว์ทั้งหลาย ในทิศานุทิศทั้งหลายทั้งปวง
 ล้วนพระองค์เองเสด็จตรงไปในอุรุเวลาประเทศ ได้ทรง
 ทรมานพวกกุมาร ๓๐ คน ในระหว่างมรรคาในราวป่ากัปปา-
 ลีกวัน ยังกุมารทั้ง ๓๐ คนนั้นให้ดำรงในมรรคผล มีพระโสดา
 เป็นต้น มีพระอรหัตตผลเป็นปริโยสาน แล้วพระราชทาน
 เอหิกกษุอุปถัมภ์ ส่งให้ไปในทิศานุทิศทั้งหลาย ล้วนพระ-
 องค์ก็เสด็จไปยังอุรุเวลาประเทศ แด่ตงพระปาฏิหาริย์มี
 ประการเป็นอันมาก เพื่อทรมานชฎิล ๓ คนพณของมอญ
 กัดสับเป็นต้น กับทั้งบริวาร ๑ พัน ยังพวกชฎิลทั้งหลาย
 เหล่านั้นให้บรรพชาด้วยเอหิกกษุ ดำรงแล้วก็ประทานเทศนา
 อาทิตตปริยายสูตร ในเขตคยาดีประเทศ ยังชฎิลกษุ
 ทั้งหลายให้ดำรงอยู่ในพระอรหัตตผล สิ้นเด็จพระทศพลก็
 แวดล้อมด้วยเหล่าพระอรหันต์ ๑ พันพระองค์ เสด็จตรงไป
 ยังตฐฐิวโนทยานใกล้อุปัฏฐาณนครราชคฤห์ เพื่อปลดเปลื้อง
 เลี้ยซึ่งปฏิญาณแห่งพระเจ้าพิมพิสารบรมกษัตริย์ ๆ ก็เสด็จ
 ออกมากระทำปัจจุคคมนาการรับเสด็จ กับด้วยพราหมณ์
 คฤหบดีทั้งปวงมีประมาณ ๑๒ หมื่น เมื่อได้รับพระราชทาน
 อมฤตรัตพระดังที่ขรรวมเทศนาของสมเด็จพระพุทธรองค์ ก็ได้

พระสัทธาธิกพุทธเจ้า

๕๕

ดำรงอยู่ในพระโลคาปัตตนิผลเป็นชน ๓๓ หมื่น เอกนหุตต์
ยังพราหมณ์และคฤหบดีอีก ๑ หมื่นนั้น พระองค์ให้ดำรงอยู่
ในพระไตรสรณคมน์ แล้วเสด็จไปสู่พระนครราชคฤห์ ทรง
รับพระเวฬุวนาราม อันสมเด็จพระบรมกษัตริย์กรุงมคชาธิป
ทรงพระอุทิศถวายเพื่อเป็นบรมพุทธานิเวศวิหาร พระองค์ก็
ทรงดำราญพระอิริยาบถอยู่ ณ พระเวฬุวนานั้น ๆ

ครั้นนั้นพระอัครสาวกทั้ง ๒ คือ พระโมคคัลลาน์และ
พระสารบุตร ได้พาบริวารของตน ๆ คนละ ๒๕๐ มาขอ
บวรพชา สมเด็จพระศาสดาทรงประทาน เอหิภิกขุอุปสัมบท
แก่อัครสาวกทั้ง ๒ พระองค์ แล้วทรงกระทำสาวกชั้นนิบาต
ประชุมพระสงฆ์สาวก ยกที่เขตทศคัมภีรฐาน เติศฝ่ายข้างมี
ฤทธแก่พระโมคคัลลาน์อุตฺตยสาวก แล้วทรงยกเขตทศคัมภีรฐาน
เติศฝ่ายข้างปัญญาแก่พระสารบุตรอัครสาวก แล้วยกที่
เขตทศคัมภีรฐาน เติศฝ่ายข้างชุตังคแก่พระมหากัสสปเถระ
อุตฺตยสาวก และประทานเขตทศคัมภีรฐาน เติศฝ่ายข้างทรง
ไวซึ่งพระวินัยแก่พระอุบาลีเถระ และประทานเขตทศคัมภีรฐาน
เติศฝ่ายในททั้ง ๕ แห่งผู้มีพหุสัจและอุปัชฌ์จากเป็นต้น แก่พระ-
ผู้เป็นเจ้าอาณานิพพุทขนุชาแล้ว ก็ทรงกระทำชั้นนิบาตประชุม

พระอริยสัจจาทรงประทานเอตทัคคะ เลิศฝ่ายงามมีฤทธิแก่
พระอุบลวงษาเถรธรรมาภิชาตบิณฑิตา เสด็จไปประทับที่
เอตทัคคะ เลิศฝ่ายงามมีปัญญา แก่พระเชมาเถรภิกษุณี
ธรรมาภิชาตบิณฑิตา

ตโต ปญฺญาย เปรื่องว่าในโลกรุ่งเรืองด้วยพระอริยเจ้า
ทั้งหลาย พระศาสดาธรรมค้ำถั่งสอนของพระพุทธองค์
แพร่หลายไปบูดงอกได้มากแล้ว จำเดิมแต่หันมาพระองค์
ก็ทรงอุตสาหะตงพระหฤทัยแต่ที่จะรอนแรมในชน ให้ข้าม
พินธุวมหรรณพภพสงสารชราไศกโสมกัณดา รุดต่าห
ทรมาณพระกาย ไม่คิดเห็นแก่ความลำบาก ทรงพระอุตสาห
เสด็จเที่ยวไปในคามนิคมชนบทราชธานีอันใหญ่ ตงพระ
หฤทัยแต่ที่จะตรัสพระธรรมเทศนาสั่งสอนสรรพนิกรชน ให้
ได้ประสพซึ่งอมฤตรัตวารอันเลิศ กล่าวคือมรรคผลและ
นิพพาน ตราบเท่าบรรจบพระชนมายุกาลครบจำนวน ๔๕ ปี
ถ้าจะกำหนดนับแต่วันประสูตินั้นมา ก็จะได้แต่ออกสู่มหา
ภิเนษกรรมณ์ บรรพชาขึ้นมาได้ ๒๕ ปี นับแต่วันทรงบรรพชา
แล้วและทรงบำเพ็ญมหาปธานวิริยภาพทุกกรกริยานั้น นับ
ได้ ๖ พระวัสส์ จึงได้สำเร็จแก่พระปรมาภิเชกสัมโพธิญาณ

พระสัทธาธิกพุทธเจ้า

๖๑-

นับแต่วันได้ตรัสแล้วเทียว โปรดเวไนยสัตว์พลัดตัวอยู่นั้น ๔๕
พระวัสส์ถ้า ถ้าจะลี้รวมพระชนมายุทั้งสิ้นก็ได้ ๘๐ พระวัสส์ถ้า
บริบูรณ์ ถ้าจะกำหนดพระกายโดยสูงนั้นได้ ๘ ศอก พระ-
ณิพพวรรณรังสีชานออกจากพระวรกาย โดยปกติธรรมดำเนิน
ทั้งกลางวันและกลางคืนประมาณได้ ๓ วา ๆ

ปางเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทรมานเทียวโปรด
สัตว์อยู่ ตราบเท่าพระชนมายุครบจำนวนถ้วน ๘๐ ทศบริบูรณ์
แล้ว ก็พากษุบริวารคมนาการไปสู่กรุงกุสินารามหานคร
ราชธานี เสด็จเข้าไปอาศัยในศาลาโนทยาน ที่ประพาส
แห่งพระเจ้ามถลราชทั้งปวง เสด็จบรรทมเหนือพระแท่นศิลา
อาสน์ระหวางนางรังทองคู่ สมเด็จพระสัพพัญญูเจ้ากทรงพระ
มหากรณาประทานบรรพชาแก่สัทธาธิกปริพาชก อันเป็น
ปัจฉิมพุทธเวไนยด้วยเอหิภิกขุเสด็จแล้ว ครั้นล่วงเข้าปัจฉิม-
ยามจวนจะใกล้รุ่ง พระองค์ก็เสด็จดับขันธเข้าสู่พระนิพพาน
ในปีมะเส็งเพ็ญเดือน ๖ รุ่งขึ้นเป็นวันพุทธิน ๆ

เตนาคู โปราณา เหตุนี้พระโปราณาจารย์เจ้า
ทั้งหลาย จึงได้ประพันธ์ผูกเป็นพระนามคาถาสำหรับนมัส-
การสมเด็จพระพุทธเจ้าทั้งหลายในอดีตกาล อันสมเด็จพระ-

พุทธเจ้าผู้เป็นลัทธิศาสดาผู้สมบูรณ์ ได้ทรงกระทำพุทธการก
กรรมพุทธาภินิหาร โสฬสบาทมูลทุก ๆ พระองค์มานั้นเป็นคำรบ
ที่ ๒ คือ ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
ซึ่งแปลความโดยอรรถโนมัตยาธิบายว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอ
ถวายพระนามน้อมนมัสการ ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทั้งหลาย ๑ ด้าน ๒ หมั่น ๔ พัน ๕๕ พระองค์ โดยเคียรเกล้า
ใช้แต่เท่านั้น ข้าพระพุทธเจ้าจะขอถวายนมัสการ ธรรมคุณ
สงมฺมคุณ ซึ่งพระธรรมและพระอริยสงฆ์ผู้เป็นพระสาวกของ
สมเด็จพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ๑ ด้าน ๒ หมั่น ๔ พัน ๕๕ พระองค์
นั้น ด้วยความเอื้อเฟื้อ เพื่อจะบังนุกาจัดเสวยซึ่งสรรพ
อุบัททวะทั้งปวง อนึ่งอนัตตราชเป็นอันมาก ขอจงให้พินาศ
ฉิบหายไปอย่าได้เหลือเศษได้ ด้วยอานุภาพที่ได้กระทำ
พระนามนอบน้อมแด่พระพุทธเจ้าทั้งหลาย และอานุภาพ
อันได้กระทำการนอบน้อมแก่พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้า
ทั้งหลาย ในกาลบัดนี้เกิด ต้นเนื้อความในพระนามคาถา
แห่ง นโม เป็นคำรบ ๒ แต่เท่านั้น

ขอท่านทนายธิบดีทั้งปวง พึงตั้งนัยฐานเถิดว่า นโม
จบที่ ๒ น เป็นพระคาถาสำหรับพระนามนมัสการพระพุทธ

พระสัทธาธิกพุทธเจ้า

๖๓

เจ้าทั้งหลายดังที่ได้อบรมมาแล้วน ^{๖๕} ล้วนเป็นล้วนพระ-
สัทธาธิกสัมพุทธเจ้า ^{๖๕} ซึ่งได้ประสบพบมาด้วยประการฉะนี้ ^๕

ถ้าบัดนี้จะได้อธิษฐานใน นโม ในจบที่ ๓ สืบต่อไป
ความว่า การประณามคาถาจบที่ ๒ ^๕ น พระโปราณจารย์
เจ้าแต่งตั้งไว้ ^๕ สำหรับได้นมัสการพระพุทธเจ้าทรงปวง ๒ ด้าน
๕ หมั่น ๘ พัน ๑ รอย ๘ พระองค์ ^๕ อันเป็นล้วนพระวิริยาธิก-
สัมพัณณโพธิสัตว์ ^๕ แรกสร้างพระบารมีบำเพ็ญอุกนิหาร
พุทธการกกรรม ได้ประสบพบปะมานั้น ^๕

แท้จริง พระเนยยะผู้บำเพ็ญพุทธาภินิหารเป็นวิริยาธิก
โพธิสัตว์ กำหนดพระบารมีเพียง ๑๖ อสงไขยกำไรแด่นมहा-
กัปป์ได้ประสบพบพระพุทธเจ้ามาเป็นอันมากกว่ามาก กำหนด
นับได้ ๒ ด้าน ๕ หมั่น ๘ พัน ๑ รอย ๘ พระองค์ ^๕ มากกว่าพระ-
วิปจิตัญญูผู้บำเพ็ญพระบารมีเป็นสัทธาธิก โพธิสัตว์นั้นถึง ๒
พันเท่า ^๕ แม้จะกำหนดกาลแต่เมื่อแรกเริ่มสร้างพระบารมีนั้นมา
กว่าจะได้สำเร็จแก่พระปรมาภิเชกสัมโพธิญาณ ^๕ ก็นานยิ่งนัก
กำหนดถึง ๘๐ อสงไขยกำไรแด่นมहाกัปป์ ^๕ มากกว่าพระสัท-
ธาธิกเป็น ๒ เท่า ^๕ ก็และขอซึ่งกำหนดว่าพระวิริยาธิกสัมมา
สัมพุทธเจ้า สร้างพระบารมี ๑๖ อสงไขยกำไรแด่นมहाกัปป์

๒. กำหนดตั้งแต่แรกได้ตั้งทศยาเทศพยากรณ์ทำนาย ใน
 คำนวณสมเด็จพระพุทธเจ้าเป็นนิตยโพธิสัตว์ มีพระบารมีอัน
 เทียบที่จะได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้านานต่างหาก กอนทแทนน
 ทรงสร้างพระบารมีถึง ๘๐ อสงไขยกำไรแสนกัป คือกำหนด
 นับแต่ตรกนิภในพระทัยว่าจะตรัสเป็นพระพุทธเจ้า แต่ยังไม่ออก
 พระโอษฐ์ว่าจามีได้ อันเป็นส่วนมโนปณิธาน นานนับได้
 ๒๘ อสงไขย จึงออกพระวาจาได้พบพระพุทธเจ้า ๕ แดน
 พระองค์ กำหนดแต่แรกออกพระวาจาได้แล้วนั้น นับเป็นส่วน
 วชิปณิธานนานนับได้ ๓๖ อสงไขย จึงปรารถนาพร้อมทั้งกาย
 และวาจาและน้ำใจได้ ได้พบพระพุทธเจ้าถึง ๓ ล้าน ๕ แสน
 ๕ หมื่น ๘ พันพระองค์ กำหนดแต่แรกออกพระวาจาปรารถนา
 พร้อมทั้งกายและวาจา แต่แรกได้ตั้งทศยาเทศในด้านพระ
 พุทธเจ้า เป็นส่วนวชิปณิธานก็นานนับได้ ๑๖ อสงไขยกำไร
 แสนกัป ได้พบพระพุทธเจ้า ๑ ร้อย ๘ องค์ ถ้าจะนับรวม
 ทั้งต้นแต่แรกสร้างพระบารมีมาจนได้ตรัส จึงเป็น ๘๐ อสง
 ไชยแสนกัปด้วยกัน รวมพระพุทธเจ้าได้ ๒ แสน ๕ หมื่น
 ๘ พัน ๑ ร้อย ๘ พระองค์ อันเป็นส่วนประเพณีแห่งพระกริยาธิก
 โพธิสัตว์เจ้าทุก ๆ พระองค์มี เหมือนอย่างในภัททกัปอื่น

เป็นปัจจุบัน มีพระเนยยโพธิสัตว์จัดเป็นวิริยาธิกพุทธเจ้า
อยู่พระองค์หนึ่ง คือพระศรีอริยเมตไตรยมหาบุรุษ อันจักได้
มาอุบัติตรัสเป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตกาลนั้น ฯ

แท้จริง องค์พระอริยเมตไตรย หน่อบรมโพธิสัตว์เจ้านั้น
พระองค์ทรงบำเพ็ญพุทธาภินิหารพุทธการกกรรม ฝ่ายวิริยา
ธิกโพธิสัตว์ยังด้วยความเพียร ครบจำนวนถ้วน ๘ อสงไขย
๗ แสนกัปป์ ก็ถึงจะบริบูรณ์แล้ว ได้ตั้งสรรณการเวียนว่าย
อยู่ในมนุษยและสวรรค์ สิ้นกาลเป็นอันมาก ครั้นต่อมา
พระพุทธานุสาสน์เด็จพระพุทธเจ้าของเราในปัจจุบันนี้ พระ
ศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์เจ้านั้น ก็ได้อุบัติบังเกิดเป็น
พระราชโอรสแห่งนางกาญจนเทวี ผู้เป็นอัครมเหสีสมเด็จพระ
บรมกษัตริย์อชาตศัตรูราช ในกรุงราชคฤห์ ทรงพระนาม
ชื่อว่าอชิตกุมาร ครั้นทรงเจริญวัยวัฒนาการได้ดีดั่งพระ
ธรรมเทศนาเฉพาะพระพักตร์มณฑลแห่งสมเด็จพระศาสดา ก็
ศรัทธาเลื่อมใสออกทรงบรรพชาในพระพุทธานุสาสน์ บำเพ็ญ
คันถธุระปริยัติธรรมถึงซึ่งความชำนาญแคล่วคล่องในห้วง
พระไตรปิฎก ครั้นมาเมื่อสมเด็จพระบรมนายกโลกนาถ

เสด็จมาทรงทรมานพระบรมญาติวงศ์ อันมีมานะกระด้างให้
อ่อนน้อมยอมถวายเป็นภวาทพระองค์แล้ว ก็เสด็จจำพรรษาอยู่
ในนิโครธาราม อันพระประยูรญาติสร้างถวายนั้น ฯ

อทโฆ ในกาลครั้งนั้น สมเด็จพระมหาปชาบดีโคตมี
ผู้เป็นพระเจ้าแม่ฟ้า ทรงพระราชศรัทธาเห็นว่าเอาคุณ่ายุคตพัสด์
อันใหญ่ อันพระนางตงพระทัยอุตถาห์บนทอเยบยอมด้วย
พระองค์เอง ด้วยมีพระหฤทัยประสงค์จะถวายให้เป็นพระภุช
ทรง ของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น พระนางก็ไปสู่วิหาร
ถวาย นมัสการสมเด็จพระศาสดาจารย์แล้ว ก็น้อมนำ
เอาคุณ่ายุคตพัสด์นั้นเข้าไปถวายใกล้บาทยุคตของสมเด็จพระ
ศาสดา สมเด็จพระพุทธรูปองค์เจ้าจอมพระพุทธรูปกา ตรัส
อนุญาตให้พระเจ้าแม่นำถวายในหมู่พระภิกษุสงฆ์ จะได้ทรง
รับด้วยพระองค์เองหามิได้ สมเด็จพระเจ้าแม่นำกราบทูล
อ้อนวอนเพื่อจะให้ทรงรับถึง ๒-๓ ครั้ง พระองค์ก็ทรงห้าม
เสียถึง ๓ ครั้ง ภายหลังจนพระอานนท์เข้าไปช่วยกราบทูล
อ้อนวอน พระองค์ก็ทรงพระมหากรุณาตรัสเทศนาทักขิณา
วิภังคสูตร แลตั้งสังฆทาน ๘ ประการ ยังสมเด็จพระเจ้า
แม่นำให้เลื่อมใสในคุณแห่งพระภิกษุสงฆ์ เพื่อจะให้เจตนา

เดิม ๓ ประการ ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} แห่งพระเจ้าเมื่อนานนเจริญชนอก ๓ ดวงเป็น
 ๖ ดวงด้วยกัน ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} ดวยมพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่คฤศนพัตร์ทาน
 นนใหม่ผลขึ้นไปอีก ๒ เท่า ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} ส้มเด็จพระเจ้าเมื่อนานนหาปชาบดี
 โคตมเจ้า ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} ก็น้อมเอาคฤศนพัตร์นั้นเข้าไปถวายแก่พระ-
 ภิกษุสงฆ์ ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} มีพระโมคคัลลาน์และพระสารีบุตรเป็นประธาน
 อนันตชนากการณัง ณ ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} ทอนคืบแต่พุทธรูปอันเป็นแถวกัน พระ
 สงฆ์ทั้งปวงมีคฤศนพัตร์เป็นต้นนั้น ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} จะได้รับแต่สักกองค
 ก็ไม่มี ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} พระนางก็ถวายเป็นลำดับ ๆ ลงไป ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} ตราบเท่าถึง
 พระอชิตภิกษุ ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} ซึ่งเป็นสังฆนวกะ ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} นั่งอยู่ ณ ที่สุดแห่งเถรา-
 อาสน์นั้น ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} สดนมเด็จพระเมื่อนานนเจ้ากรมพระอาการพาดจะ
 เสร็จเรียบร้อยเสด็จนำพระทัย ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} แล้วทรงพระดำริว่า ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} อลฺหิภา โอ
 อาตมาน ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} ชะรอยจะเป็นคนมีบุญน้อย ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} หาว่าตนมิได้เสียแล้ว
 กรรมงหนอ ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} พระเถรานุเถระทั้งหลายเป็นผู้ใหญ่ ๆ ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} มีพระ-
 สารีบุตรและพระโมคคัลลาน์เป็นต้น ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} แม้พระองค์เดียวก็มีได้
 สงเคราะห์บุญคฤศนพัตร์ทานของอาตมา ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} กลับมาได้แก่พระ-
 ภิกษุผู้เป็นสังฆนวกะบวชใหม่ ^{๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖} นั่งอยู่ ณ ที่สุดแห่งเถราอาสน์
 เห็นปานฉะนี้ ฯ

เทียงแท พระผู้เป็นเจ้ามากระทำสนธิฐานแนตระหนกณะน
 แลว กถวายอภิวาทสมเด็จพระบรมโลกนาถ ถอยออกมา
 ประดิษฐาน ณ ที่เฉพาะพระพักตร์ แลวกระทำขงลัตยาธิษ-
 ฐานเดี่ยวพระบารมีของพระผู้เป็นเจ้า ให้บาตรของสมเด็จ
 พระศาสดาเจ้ามาประดิษฐาน ณ ที่เฉพาะหน้า พอเสร็จคำ
 ลัตยาธิษฐาน บาตรทรงเล็ดมียกเลือนลอยลงมาจากกตบเมฆ
 มีอุปมาดังแมลงภูบินลงมาสู่คตองพระหัตถ์แห่งผู้เป็นเจ้า ควร
 จะพิศวงอัศจรรย์ยิ่งนัก เห็นประจักษตาแห่งมหาชนทั้งปวง
 พระผู้เป็นเจ้า จึงน้อมเอาบาตรตรงเข้าไปถวายสมเด็จพระ-
 ศาสดา ครองนบบรรดาพุทธบริษัททั้งปวง ต่างบังเกิดความ
 พิศวงอัศจรรย์ชวนกันสรรเสริญพระอชิตภิกษุนั้นเป็นโกธาทถ
 สมเด็จพระทศพลกทรงพระพุทธพยากรณ์ท่านายพระอชิตภิกษุ
 ผู้เป็นหน่อพุทธางกูร ณ ท่ามกลางบริษัททั้งปวงว่าภิกษุเว ตูกร
 ภิกษุทั้งหลาย อชิตภิกษุผู้เป็นดังฆนวกะนี้ ลับไปในอนาคต
 กาลเบื้องหน้า จะได้ตรัสเป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระ-
 องค์หนึ่ง ในลำดับแห่งพระศาสดาของตถาคต ทรงพระนาม
 ชื่อว่าพระศรีอริยเมตไตรย ในภัททกัปป์นี้ ตูกรภิกษุทั้งหลาย
 ลับไปในอนาคตกาลเบื้องหน้าเป็นอันมาก เมื่อหาศาสดามีได้

แล้ว ครองนพหมื่นกรทงหลาย ก็บังเกิดความประมาทมาก
 ในสันดาน เมื่อความประมาทหนาขึ้นในสันดานของมนุษย์
 ทงหลาย ทนอายุของมนุษย์ทงหลายก็จกลดน้อยถอยลงไปๆ
 ตราบเท่าตงอยู่เพียง ๑๐ ปีเป็นอายุชั้ย กำหนดอายุทวรกเกิด
 มาได้ ๕ ปี ก็กระทำการอาวาทและวิวาหมงคลแก่กันและกัน
 ลำดับนั้นก็บังเกิดสัตว์ตันทกรกัปป์มาพัวพันกัน มนุษย์ทงหลายทมิ
 บัญญาหักหนีไปเร้นซ่อน รักษาศีลภาวนาอยู่ในตรอกห้วย
 และลำธารเขา ครนถวนกำหนดสัตว์ตันทกรกัปป์ประมาณ ๗ วัน
 แล้ว คนที่ใจบาปหยาบช้ายไปสิ้น ยังเหลืออยู่แต่คนที่
 มีใจเป็นกุศล ประกอบไปด้วยจิตเมตตา จึงออกมาจาก
 ที่เร้น แลเห็นซงกันแลกัน ก็บังเกิดความเมตตากรุณา
 อาลึงกิตฺวา จึงสวมกอดซงกันแลกัน แลวก็ชวนกันเจริญ
 ภาวนารักษาศีล ๕ ประการ เป็นนิจศีล ศีล ๘ ประการ เป็น
 อุโบสถศีล รักษาศีล ๑๐ ประการเป็นอดิเรกศีล ทำอย่างน
 เป็นนิตยมา อายุหนักก็อยวฒนาเจริญขึ้นไปถึง ๒๐ ปีเป็น
 อายุชั้ย ตกว่ารักษาศีลเจริญเมตตาภาวนา อายุก็ยงวฒนา
 การเจริญๆ ยิ่งขึ้นไป ตงอยู่อดงไชยเป็นกำหนด ด้วยอาณุภาพ
 ผลแห่งสุจริตธรรมน น ครนอายุวฒนาการขึ้นไปถึงอดงไชยแล้ว

มนุษย์ทั้งหลายก็มิได้เห็นความชรา มรณะ ปราภฏ ครนชรา
 มรณะไม่ปราภฏเช่นนั้นแล้ว ทนนเหล่านมนุษย์นี้กรกบังเกิด
 ความประมาท เมื่อมนุษย์ทั้งหลายมีความประมาทดังนี้แล้ว
 อายุก็ถอยน้อยลงมาเพียง ๘ หมื่นปีเป็นกำหนด ทารกทั้งหลาย
 ในครรภ์นี้มีอายุได้ ๑ ร้อยปี จึงจะกระทำอาวหาและวิอาห-
 มงคลแก่กันแลกัน ห่าฝนก็จกบันตาดตกลงมามีได้ชาติฤดูกาล
 กำหนด ๕ วันตก ๑๐ วันตก โดยนิยมนดังนี้ ปฐวี วัตถุ
 แผ่นดินก็งอกงามเจริญราบรื่นดุจหน้ากลองชัยเกรว มนุษย์
 ทั้งหลายในสังกตสมพุทธูปันน ก็จกประกอบไปด้วยความสุข
 เป็นอันมาก ประดับไปด้วยเครื่องสรรพาวรณ์วิภูสิตต่างๆ
 อย่างประหนึ่งว่าเทพธิดาสมพุทธูปในกาลครั้งนั้น จกประกอบ
 ไปด้วยสัตว์สรรพ อันจะให้สำเริงซึ่งความปรารถนา น้ำในแม่น้ำ
 น้อยใหญ่ ก็จกมีกระแสอันไหลชนข้างหนึ่งลงข้างหนึ่งในกาล
 นั้นเมืองพาราณสีมีนามว่าเกตุมวตราชธานี กำหนดโดยกว้าง
 ได้ ๓ โยชน์ โดยยาวได้ ๒ โยชน์ ไม่ก่ลบลพฤษกจกบังเกิด
 ชนแทบประตูพระนครทั้ง ๔ ทิศ กำแพงเมืองนั้นก่แล้วไปด้วย
 แก้ว ๗ ประการ มีอาการดุจกรุงรัตนเทพนมหานคร นพกาโร
 เทวปุตโต ครั้งนั้นนพการเทพบุตร จกจุติลงมาบังเกิดเป็น

บรมจักรพัทธราชผ่านราชสมบัติในนครเกตุมวดีราชธานี
 ด้วยบุญญาภภาพของบรมจักรพรรดินั้น ปราสาททั้งหลาย
 ล้วนแล้วไปด้วยแก้ว ๗ ประการ อันเคยเป็นนิเวศสถานแห่ง
 พระยามหาปนาทบรมจักรพัทธราช ทจมนอยู่ในกาลครั้งนั้น
 จักค่อยเลื่อนลอยชนจากคองคา ดอยมาโดยนภาดียประเทศ
 เวหา จักมาประดิษฐานตั้งลงตรงท่ามกลางพระนครเกตุมวดี
 นาฏอติธิโย หึงสนมหารินาฏก้านัดประมาณ ๘ หม่น
 ๕ พันนาง ก็จะมาบังเกิดขึ้นในปราสาท สำหรับบุญญา
 ภภาพของบรมจักรนั้น จะมีพระราชโอรสประมาณ ๑ พันองค์
 มีอชิตกุมารเป็นประธาน และบรมจักรนั้นจักประกอบไปด้วย
 แก้ว ๗ ประการ มีจักรแก้วเป็นอาทิ รตนสโร ๔ ระแก้ว
 ๗ ประการ ก็จักบังเกิดในที่ใกล้ปราสาทนั้น น้ำในสระนั้น
 จะประกอบไปด้วยกลิ่นอันหอมตลบไป และประกอบไปด้วย
 บัณฑชาติ ๕ ประการ กษัตริย์ทั้งหลาย ๘ หม่น ๕ พันพระนคร
 ในลกดชฌพทวิปนั้น จักมานอบน้อมอภิวันทนาการ ด้วย
 ดอกไม้เงินดอกไม้ทอง และบรมจักรผู้ครองสมบัติในลกด
 ชฌพทวิป ผู้เปรียบปานดุจทิพยสมบัติอันเป็นมโหฬาริกภาพ
 และจักมีปโรหิตาจารย์ผู้หนึ่งยังด้วยยศบริวาร เป็นพรหมณ์

มหาศาลอันอุดมด้วยตระกูลและสรรพสมบัติ มีนามชื่อว่า
 ฤๅพราหมณ์ มีภรรยาชื่อนางพราหมณวดี ภิกษุเว คูกร
 ภิกษุทั้งหลาย ณ กาลครั้งนั้นอชิตภิกษุอันจักตรัสเป็นองค์
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อดังสดรณา การท่องเที่ยวอยู่ใน
 สวรรค์และมนุษย์อันกาลช้านาน กว่พระบารมีจะบริบูรณ์
 นั้นเป็นเวลาดังพุทธนตฺรหนึ่งแล้ว และในชาติที่เป็นปัจฉิม-
 ภวกชาติที่สุด แด่องหาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบริบูรณ์นั้น จัก
 ได้ขึ้นไปบังเกิดเป็นเทพบุตร ด้วยทิพยสมบัติในดุสิตพิมาน
 นั้น กำหนดกาลได้ ๕ พันปีทิพย์ ตามประเพณีแห่งปัจฉิม-
 ภวกโพธิสัตว์แล้ว เทเวหิ ยาจิโต และเทพยดาทั้งหลาย
 ในไตรภวทั้งปวง จะพากันมากราบทูลอาราธนาเชื้อเชิญ
 พระองค์กจฺจุตฺตมาจากรัศมีอันดุสิต ถือเอาปฏิสนธิในครรภ์
 แห่งนางพราหมณวดีพราหมณี ในเพลาราตรีปัจจุสมัย
 อาสาพหุบุญมี อุโบสถ ในวันเพ็ญเดือน ๘ ครึ่งวัน
 ท้าวจามหาราชทั้ง ๕ พระองค์ กจฺจมาอภิบาลรักษาครรภ์
 องค์พระอริยมุตโดยบรมโพธิสัตว์นั้น ครั้นอยู่ในครรภ์ถ้วน
 กำหนดทศมาแล้ว ก็ประสูติจากครรภ์แห่งพระมารดา พร้อม
 ไปด้วยบุพพนิมิตมหัศจรรย์ ๓๒ ประการ สุรภิกษุโธ กถิน

อันหอมกฟุ้งไปในมณฑลจักรวาล ปราสาททั้ง ๓ ก็จับันดาล
 ปรากฏเกิดขึ้น ด้วยบุญญาภิสัมภารของพระบรมโพธิสัตว์
 ปราสาทหนึ่งชื่อวิจิตรวิมลนิรมล หนึ่งชื่อวิจิตรวิมลนิรมล หนึ่งชื่อ
 วิจิตรวิมลนิรมล ประกอบไปด้วยสัตว์ต่าง ๆ มากมาย อันเป็นบริวาร
 แวดล้อมพระบรมโพธิสัตว์เจ้าประมาณได้ ๗ แสน มีนางจันท-
 มุขีเป็นเอกอัครชายา เป็นใหญ่กว่าสัตว์ทั้ง ๗ แสนนั้น ๆ จะ
 มีพระราชโอรสชื่อว่าวิมลนิรมล ส่วนสมเด็จพระเมตไตรย
 บรมโพธิสัตว์นั้น เสด็จขึ้นทรงรถแล้ว ก็ยอมไปประพาสเล่น
 ในสวนอุทยาน จักได้ทอดพระเนตรเห็นนิมิตทั้ง ๔ ประการ
 ก็พระหฤทัยเกิดสังเวช เสด็จกลับจากสวนอุทยานแล้ว ก็
 มีนาพระทัยยอมไปในที่จะออกบรรพชา ดูกรภิกษุทั้งหลาย
 ขณะนั้นปราสาทอันแล้วไปด้วยแก้ว ๗ ประการ ก็จะบันดาล
 เติบองลอยไปในอากาศ พาก้องพระบรมโพธิสัตว์กับทั้ง
 บริวาร เปรียบประดุจพญาลูกรังหงส์เหิมราช ส่วนท้าว
 พระยาทั้งหลายในหมื่นโลกธาตุทั้งปวง ก็จะชวนกันมาแห่
 แห่นกระทำสักการบูชา สกลราชาโน ฝ่ายท้าวพระยา
 ทั้งหลายในดังกุลชมพูทวีปประมาณ ๘ หมื่น ๔ พันพระนครกับ
 หมู่มหาชนชาวนิคมชนบท ก็พากันมากระทำสักการบูชา

ล้วนพระยาตั้งพระบรมจักรนพกับทงราชบริพาร ก็จะได้ติดตาม
 พระบรมโพธิสัตว์ไป ณ เบื้องหลัง ล้วนท้าวมหาพรหม ก็
 นำเอาทิพพเศวตฉัตรอันกว้างใหญ่ได้ ๖๐ โยชน์ มากางกน
 พระบรมโพธิสัตว์ ลมเด็จพระท้าวอมรินทราธิราช ก็จะไปทิพพ-
 ตั้งขึ้นนำเสด็จไป ณ เบื้องหน้า ลุยามเทพบุตรก็จะเอาพัดวาล-
 วิชนีมาพัดโบก สันดุสิตเทพบุตรก็จะถือเอาธงพัดโบกตาล
 แก้วมณีงามบริสุทธิ บัญญัติเทพบุตรก็จะถือธงพัดและ
 บันฑะท้าวอันเป็นทิพย์มาบรรเลงถวายท้าวจตุมหาราชทั้ง ๔
 พระองค์ ก็มีพระหัตถ์ทรงพระแสงขรรค์มากอยบ้องก้นใน
 ทิศทั้ง ๔ ขณะนั้นเทพยดาและมนุษย์นาค และยักษ์คนธรรพ์
 และสุบรรณทั้งหลาย ก็ติดตามพระบรมโพธิสัตว์เจ้าไปใน
 เบื้องซ้ายขวา เบื้องหน้าและเบื้องหลัง โส เอรูโป สิริภค-
 คสมุปทาย ลมเด็จพระบรมโพธิสัตว์แวดล้อมไปด้วยยศ
 บริวารอันเลิศเห็นปานดังนี้ เสด็จไปโดยเวหาประเทศ ด้วย
 กำลังบุญญาภพของพระองค์ และอานุภาพแห่งบรมจักร
 แดงกเดือนลอยมาประดิษฐานอยู่ ณ ประเทศ ที่ใกล้แห่ง
 พญาไม้มหาโพธิพฤกษ์กาละหิง กับทั้งปรางค์ปราสาทณ กาด
 ครองหน ๑

ตสุมิ ขณ ในขณะนั้น ทำมหาพรหมกถาเอา
 เครื่องอัฐมณบริวารทั้ง ๘ ประการ อันดำเร็จด้วย
 บุญฤทธิ์ ลงมาถวายองค์สมเด็จพระมหาโพธิสัตว์เจ้า จึงเอา
 พระแสงขรรค์อันคมกล้าทรงตัดเมาดี แลวกซัดชนไปใน
 นภากาศ ทำวาลกเทวราชกนาเอาละอบแก้วมณลงมารองรับ
 เชิญไปประดิษฐานบรรจุไว้ในพระจุพามณี หน่อพระชนดิห
 กทรงบริวารทั้ง ๘ ประการ จากพระหัตถ์ทำมหาพรหม
 แลวทรงบรรพชา จักกระทำมหาปฏิฐานวิริยะทุกกรกิริยาอยู่
 ๗ วันแล้ว ก็จะได้ตรัสแก่พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณ
 ภิกขเว ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขณะเมื่อพระศรีอริยบรม
 โพธิสัตว์เจ้า ทรงบรรพชาแล้วนั้น บรรดาหาชนทั้งหลาย
 ที่ตามเล็ดจมานั้น ก็ชวนกันบรรพชาตาม นาครุกโข อโหสิ
 โพธิรุกโข ไม่กาคะทิ้งนั้นจะเป็นไม้พระศรีรัตนมหาโพธิ
 กำหนดโดยสูงได้ ๗๒๗ ศอก มีกิ่งงอกออกไป ๕ กิ่งยาวเท่ากัน
 ใบนั้นเขียวอยู่ตลอดกาลเป็นนิตย์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้น
 เมื่อองค์พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ จวนจะได้ตรัสแก่
 พระสัมพันธูปัญญาณนั้น พระยามาราชราชก็จกมาดำริการณ
 ดุจพระลัทธิตถราชกุมารเมื่อแรกได้ตรัสฉะนั้น แลวพระยา

มาราชิราชกษัตริย์พยุหะหนัตพลมารมาหวังจะผจญพระบรมโพธิสัตว์ ครั้นมาถึงขอบเขาจักรวาลพระยามาราชิราชและเสนา
 มาร แลเห็นอานุภาพพระบรมโพธิสัตว์เจ้าเป็นมหิพาริกภาพ
 พระยามารก็ดำท้พกลับไป ล้วนพระบรมโพธิสัตว์เจ้า ก็
 เล็ดจันธุ์พระอุปราชตาอาสน์บัดดังก ฌ เพลาด้วยณหัตถ์
 ภายใตคองไม้พระศรีมหาโพธิพฤกษณ์มณฑลนั้น เวลุปฐิม-
 ยามก็ไคชงบุพเพนิวาต์อันสุดตัญญาณ ครั้นย่างเข้าปัจฉิมยาม
 ก็ไคทัพพจักขุ และทิพพโสตตัญญาณ ปัจฉิมยาม ครั้น
 ย่างเข้าในเวลุปัจฉิมยามปัจจุตตมัยจวนใกล้รุ่ง ก็ปลงบัญญัติ
 พิจารณาตงในปัจจุการ โดยอนุโธมและปฏิโธมไปๆมาๆ
 สมปาปणी ก็ไคดำเรจแก่พระสร้อยดัพพันุตตัญญาณ ยัง
 มนุษย์ทั้งหลายคนน้านับได้แสนโกฏิ ให้ตุดตัมชงอมฤตรส-
 ธารา เทพยดาทั้งหลาย ที่ไคบรรดุมรรคผลนันทาประมาณมิ
 ไค และองค์พระเมตตโดยบรมศาสดาจารย์ กำหนดพระวรกาย
 โดยสูงได้ ๗๘ ศอก โดยคณนา ปณจวิสติ วิตุถารา ถ้าจะ
 วัดโดยรอบได้ ๒๕ ศอก แต่ผ้าพระบาทถึงพระชานุมณฑล
 นนยาว ๒๒ ศอก แต่พระชานุมณฑลขึ้นไปจนถึงพระนภียาว
 ๒๒ ศอก แต่พระนภีขึ้นไปจนถึงรากขัณณยาว ๒๒ ศอก แต่

พระรากขวัญไปจนถึงพระอุณณหิคันนยาว ๒๒ ศอก พระหัตถ์
 ทั้ง ๒ ยาวข้างละ ๒๐ ศอก ระหว่างพระพาหาทั้งสองยาวได้
 ๒๕ ศอก พระรากขวัญแต่ละข้าง ๆ ยาวได้ ๕ ศอก นิ้ว
 พระหัตถ์ยาวได้ ๕ ศอก พนมพระหัตถ์ยาว ๕ ศอก พระโขนง
 ทั้ง ๒ ข้างยาวได้ข้างละ ๕ ศอก ระหว่างพระโขนงทั้ง ๒ ยาว
 ได้ ๕ ศอก พระศอกยาวได้ ๕ ศอก พระโอษฐ์เบื้องบนยาว
 ได้ ๓๕ ศอก พระโอษฐ์เบื้องล่างยาวได้ ๓๕ ศอก พระชิวหา
 ยาว ๓๐ ศอก พระเนตรทั้ง ๒ ข้างกว้างได้ ๗ ศอก ปริมณฑล
 ดวงพระเนตรทั้ง ๒ ข้างใหญ่ยาวได้ ๕ ศอก ปริมณฑล พระ-
 กรรณทั้ง ๒ ข้างกว้างข้างละ ๗ ศอก ปริมณฑล โดยยาวข้าง
 ละ ๒๔ ศอก ปริมณฑล พระอุณหิศักรม ๒๕ ทรงไว้ซึ่งอัสติยา-
 นุพยัญชนะ ๘๐ ประการ และพระมหาปรีดิ์ลักษณะ ๓๒
 ประการ มีฉัพพรรณรังสีเปล่งออกประดุจดั่งสุวรรณชารา
 ครอบงำเสียซึ่งรัศมีพระจันทร์พระอาทิตย์ ต้องสว่างไปใน
 หมดจักรวาล ทั้งกลางวันและกลางคืน มนุษย์ทั้งหลายไม่มี
 อาจกำหนดได้ ว่าเป็นกลางวันและกลางคืน ด้วยพระรัศมี
 นั้นแผ่ไปในทิศทั้งปวงอยู่ตลอดกาลเป็นนิตย์ มนุษย์ทั้งหลาย
 กำหนดได้ว่ากลางวันและกลางคืน ด้วยอำนาจเนืองนกรของและ

ดอกไม้บาน เมื่อสัตว์เดรัจฉานนอนกตงหลายเที่ยวหาอาหาร
แล้วเมื่อใด มนุษย์ทั้งหลายก็กำหนดได้ว่าเป็นกลางวัน เมื่อ
นกทั้งหลายพากันเขาร่วงรังนอน มนุษย์ทั้งหลายก็สำคัญได้
ว่าราตรี มหาปทุม อนึ่งดอกปทุมชาติอันใหญ่ ก็ช้าแรก
พณพัสตฤตชนมา ตีสหตถมตติ มีกลีบใบแห่งดอกบัวอัน
บานคอยรับพระบาทนั้นประมาณได้ ๓๐ ค่อก กลีบน้อยนั้น
ยาวได้ ๑๕ ค่อก มีเกสรยาวได้ ๓๐ ค่อก มีฝักนั้นยาวได้
๔๖ ค่อก กระจองเกสรดวงได้ ๑๐ ทะนาน ประดิษฐานรองรับ
พระบาทของบรมศาสดาจารย์ ขณะเมื่อจะทรงพระพุทธรูป
ไปในที่ทงปวง มนุษย์ทั้งหลายมิได้มกจกจะต่อจะทำไรไถนา
ค้าขายและอาชีพ อโรคา หาโรคมิได้ ประกอบไปด้วย
ความสุขอันล้ำราญ มีพุทธานิคุณเป็นอารมณ์ทุกคนทุกวัน
มีแต่จะบริโภคอาหารอันเกิดแต่ไม้กตปพฤกษ หน่งหน่่มและ
เสียงชีวิตของตน ๆ มิได้ก่นดาร์เดือดร้อน เป็นผาสุกยิ่งนัก ฯ

โส ภควา สัมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยสัมมาสัมพุทธ-
เจ้าพระองค์นั้น ทรงแสดงพระธรรมเทศนาอันมีจกกับป-
วัตตนสูตร ณ กาดกรงนน เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายได้

สอนการฟัง ก็ได้นำอยู่ในขัณฑ์มณีนับได้ถึง ๓ หมื่น
 โกฎิ เนอความตามทีใดกล่าวนาน มีพิสดารอยู่ในเมตเตยยะ
 พยากรณ์ แด่ดงมานแต่พอเป็นดังเขปนัย พอให้เห็นใจความ
 ว่า พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์เจ้า ซึ่งจะได้มาตรัสใน
 อนาคตกาลเบื้องหน้า ในภัททกัปป์นั้น พระองค์ได้ทรง
 บำเพ็ญพระสมมติงส์บารมี เป็นลัทธิวิริยาธิกโพธิสัตว์ กำหนด
 พระบารมี ๘๐ อสงไขยแสนกัปป์ ได้พบพระพุทธเจ้า
 ๒ ล้าน ๕ หมื่น ๘ พัน ๓ ร้อย ๘ พระองค์ มากกว่าพระวิปจิ-
 ตัญญุโพธิสัตว์ อันสร้างพระบารมีเป็นลัทธิวิริยาธิกพุทธเจ้านั้น
 ๒ เท่า ได้พบพระพุทธเจ้ามากกว่ากัน ๒ เท่า ก็จะได้ตรัส
 เป็นพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์คน นานกว่านานยงนิก นหาก
 ว่าด้วยพระองค์ทรงพระมหากรุณาในหมู่สัตว์นั้นมากนุกหนา
 ปรารถนาจะรอนแวงในยศดั่งทองปวงชนจากวิฏฐังถาวร จึง
 ตูยากล้าปากพระกาย ด้วยทรงสร้างพระสมมติงส์บารมี
 พุทธาภินิหารพุทธการกกรรมแต่ละพระองค์ๆ นานกว่านาน
 กำหนดกาล ๒๐ อสงไขยแสนกัปป์บ้าง ๔๐ อสงไขยแสนกัปป์
 บ้าง จึงได้ตรัสแต่ละพระองค์ๆ ถึงเพียงนี้ เตนาคะ โปราณ
 เหตุนี้ พระโบราณจารย์ทั้งหลาย จึงได้แต่งตั้งชื่อนโมเป็น

คำรบ ๓   สำหรับจะได้นมัสการซึ่งพระพุทธเจ้าทั้ง ๓ พวก
พวกตะจบ ๆ ตามที่ได้บรรยายมาด้วยประการฉะนี้ ๆ

นี่แหละพวกเราเหล่าพุทธบริษัท ผู้ใฝ่บุญด้วยวิจารณ์-
ปัญญา ชำนาญในการพิจารณา ฟังระลึกลงฟังนอบน้อม
ในพระคุณแห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย
ให้จงมากเถิดว่า บรรดาภิกษุเราท่านทั้งหลายทั้งปวง
ซึ่งเฝ้ากันเกิดเกิดมาเวียนว่ายอยู่ในมหรรณพเป็นอนเณกแน่นอนจะ
นับจะประมาณมิได้ดังนี้ ถ้าหากไม่มีสมเด็จพระผู้ทรงไว้ซึ่ง
พระอุตสาหะวิริยาพอนอดม ยากยิ่งที่ผู้ใดผู้หนึ่งจะพึงกระทำ
ได้ พระองค์ผู้สามารถช่วยผ่อนปรนรอนพาสต์ตัวข้ามลำคร
ว้างวิญญูลงสารแล้ว จะมีผู้ใดบ้างซึ่งสามารถจะทำตัวให้ดวง
พ้นจากภูมิวิญญูได้ หนาทจะพากันเวียนว่ายตายเกิดอาภุคตมุต
มอญอยู่ในทุกข์ทั้ง ๔ มีชาติทุกข์เป็นต้น ย่อมจะได้โดย
ทุกข์เวทนาวยอดยิ่งกว่านหาที่สุดมิได้ นี่หากว่าสมเด็จพระ-
มหากรุณาธรรมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงพระเมตตาแก่เรา
ท่านทั้งหลายเป็นอนเณกปริยายมากนักพระองค์ทรงพระอุตสาหะ
ทรมาณตนก่อร่างอบรมพระบารมีมาช้านาน นับได้ถึง ๒๐

อสงไขยแสนกัปป์เห็นปานฉะนี้ เพราะฉะนั้น ท่านผู้เป็นเมธา
 วิชา พึงรับบำเพ็ญกองการกุศล มีการจำแนกแจกทาน
 การรักษาคีต และการเจริญภาวนา มีการระดกและการ
 นอบน้อม ในพระคุณ แห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๓
 จำพวก มีนัยตามที่ได้อบรมมาแต่ฉะนี้ บุญราศีโกฏฐาต
 ฉะนั้น ก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ การประณามนอบน้อม
 ถึงพระนามแห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมมี
 ผลานิสงส์ผลอันยิ่งใหญ่ ตามที่ได้บรรยายมานี้ ฯ

จบบริบูรณ์ตามต้นฉบับเดิม

ราชันอมตะ โดยปีย์ยามณ์

เป็นหนังสือนิยายชีวิตผู้หนึ่งมีอริยวัฒนธรรมสูง แสดงวิถีชีวิตอย่างรุ่งเรืองไว้ดีที่สุด แก่ชีวิตที่อับเฉาให้กลับสดชื่นอย่างประหลาด กล่าวถึงมนุษยธรรม สามัคคีธรรม และความเป็นประชาธิปไตยตัวเอง เปิดเผยอรรถาธิบายความเป็นกันเอง โดยไม่ต้องทาสีด้วยชาติวรรณะยศศักดิ์หน้ากาگونเป็นอุปสรรคกีดกัน มนุษย์ไม่ให้เข้าถึงกัน แล้วสอนการวางตัวให้เหมาะสมแก่ความนิยมของสังคม

ความดีของ “ราชันอมตะ” จะทำให้ผู้อ่านมีเสน่ห์ในตัวเป็นที่รักของคนทั่วไป จะรู้สึกแปลกใจตัวเองว่าได้กลายเป็นผู้ที่น่ารักขึ้นอย่างประหลาด ด้วยอำนาจมนตร์รักคือศีลธรรมในเรื่อง.....

ธรรมะพระพุทธเจ้าที่ท่านคิดเบื่อน่าจะว่ายากลำบากนั้นก็กลายเป็นง่ายเพื่อง่ายและรู้สึกกล้วย ๆ กับนำท่านขึ้นไปยืนบนที่สูง แล้วชี้ให้มองโลกมนุษย์นี้อย่างเข้าใจถูกต้องชัดเจน ตอนนั้นก็กลายเป็นประโยชน์แก่การวางแผนชีวิตให้ดำเนินในทางที่ดีที่สุด แต่ผู้เขียนใช้วิธีอธิบายธรรมะตามทัศนะของเขา ไม่ซาแบบใครให้ธรรมเป็นมิตรกับผู้อ่านจริงๆ เรียกว่าแหวกแนวก็ได้ เหมาะแก่นักเทศน์นักปาฐกถา พ่อบ้านแม่เรือน มารดาบิดา นักศึกษาชายหญิงจะใช้เป็นแนวเรียงความศีลธรรมได้ดี ราชันอมตะ ! มี บท รักที่แสนหวานหยดข่อยยิ่งกว่าหยาดน้ำผึ้ง

บท ศีลธรรมทฆาปชงแซกซึมทำลายความทุกข์ ให้กลายเป็นสดชื่น

บท สนิท เสนาะ สนุกสนาน มีอารมณ์น่ารักและขบขันทุกตัวอักษร

บท เสราสลด เรียบน่าน่าสงสารสังเวชใจแทบขาด

บท ภาษิตเตือนใจ ปลุกใจ กลับใจ จูงใจ อันเป็นเครื่องประโลมใจ

บท เผ็ดร้อนดุเดือดแสดงความโหดร้ายได้เลือด ถึงกับคนทรักป่าน

ดวงใจยังเชือดเนื้อกัน ทอดกินได้ที่ละชน ๆ และจับคนทงเป็น

ข้างไฟนึ่งเนื้อกินร้อน ๆ อย่างสบาย

เรื่องความดี ๆ ของ “ราชันอมตะ” ทกถาจนเป็นเพียง
ถ้อยน้อยไม่ถึงหนึ่งในร้อยของเนื้อหา แต่ท่านต้องการโปรดส่ง
ใต้ที่ โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ เลขที่ ๕๐๖ ถนนมหาไชย
(เหนืออุรุโทษ) พระนคร ปกแข็งอย่างดี ๓ ๕ หุ้มปกพลาสติก ๒๕๖.

ชุมนุมลวดมนต์ฉบับหลวง

ฉบับพิมพ์ใหม่สมบูรณ์แบบมากกว่าฉบับอื่น ๆ เพราะรวมการ สวดกรณีสวด
ตีมา ทิพยมนต์และคาถาพุทธาภิเสก ซึ่งใช้ในการหล่อพระและฉลองพระครบถ้วน
กระบวนความ ท่านมีหนังสือ ชุมนุมลวดมนต์ฉบับหลวง เล่มเดียวเท่านั้น
คือพอจะใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติศาสนพิธีต่าง ๆ ได้ดี รับซื้อก่อนขาดตลาด เพราะ
พิมพ์จำนวนไม่มากนัก ปกแข็งเค้นทองเล่มละ ๓๕ บาท ปกอ่อนเล่มละ ๒๕ บาท

พิมพ์จำหน่ายปลีกและตั้งที่ โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ
เลขที่ ๔๐๖ ถนนมหาไชย (เยื้องบีมน้ำมันเชดล์) พระนคร

ชุมนุมพุทธมนต์และมนต์ขลัง

ของ พุทธและพราหมณ์

เหมาะสำหรับผู้สนใจในพุทธมนต์แบบโบราณ เช่น พระเจ้า ๕ พระองค์
บารมี ๓๐ ทัศ ของพระพุทธองค์เมื่อทรงชนะมาร และมนต์ไสยศาสตร์ ของขลัง
ทุกอย่าง อันศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง

รวบรวมโดย วีรพงษ์ เปรี๊ญ

มีจำหน่ายที่โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ เลขที่ 406 ถนนมหาไชย (เยื้อง
บีมน้ำมันเชดล์) พระนคร ราคาเล่มละ 7 บาท

พระพทธมนต์คาถา

เหมาะสำหรับ

หัวหน้าครอบครัว พระภิกษุสามเณร และนักศึกษาทั่วไป

ควรมีไว้ประจำตัว เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวท่าน

โดย ร. ชุมพล

ราคาเล่มละ 3 บาท

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

